

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 31
43/2016
22. október 2016

Cena 0,50 €

Ludo Stur

ZALOŽIL LUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

OPOROU M. TÓTHA
JE JEHO RODINA
Strana 4.

BÁSNIK STANISLAV HÁBER
O SEBE A SÚČASNOM SVETE
Strana 6.

UŽ NIKDY NIJAKÉ
ČESKOSLOVENSKO
Strana 8.

REFLEXIE NA ÚMRTIE
MICHALA KOVÁČA
Strana 10.

ZO ŽIVOTA A AKTIVÍT
MATICE SLOVENSKEJ
Strana 11.

SLOVO O SLOVENSKU

V deň písania týchto riadkov bol vo štvrtok 13. októbra na Slovensku vyhlásený štátny smútok pre pohreb prvého prezidenta súčasnej Slovenskej republiky, ktorý svoju funkciu vykonával päť rokov počas jedného funkčného obdobia 1993 až 1998. V prvej polovici tohtoročného októbra to bolo prvý raz, čo sa tento štát lúčil so svojim bývalým prezidentom zvoleným po zmene politického systému v roku 1989.

Susedia v Česku to už zažili pri pohrebe V. Havla. Ten bol niekoľko rokov aj prezidentom Slovenska v rámci bývalej ČSFR. Havel by sa tento rok dožil osemdesiatky a je to už päť rokov odvtedy, čo skončil. Michal Kováč (narodený 1930) žil o jedenásť rokov dlhšie ako V. Havel. Obaja sa narodili počas existencie prvej ČSR, obaja zažili jej zánik, tiež obdobie druhej svetovej vojny, obnovenie ČSR i jej premenu na komunistickú totalitu. V rámci nej žil každý z nich celkom iný život. Havel ako bývalý aj budúci dedič veľkého majetku sa s komunistami paradoxne skamarátil až po novembri 1989, naopak Kováč sa s nimi rozskamarátil po roku 1968, keď ho zo strany vylúčili. Havel samostatnosť Slovákom neprial, išiel po stopách Masaryka a Beneša. Kováč pri zrode samostatnosti stál vtedy ešte po boku V. Mečiara. S V. Mečiarom sa ako prezident dostal do konfliktu po tom, ako verejne začal hlásať potrebu širokej koalície, čím sa vlastne postavil na stranu vtedajšej dzurindovskej opozície. Tá mu to však po voľbách 1998 nijako neopätovala a nechala ho odísť do politického dôchodku.

Málo známe je, že M. Kováč sám seba nepovažoval za prvého prezidenta Slovenskej republiky, ale za druhého. „Prvým prezidentom Slovenskej republiky bol doktor Jozef Tiso,“ povedal svojho času otvorene prezident Kováč. Potom to už radšej neopakoval. Rozlúčili sme sa s človekom, ktorý bol pre niektorých symbolom antimečiarizmu, pre iných nevýrazným karieristom. Pre dejiny však už navždy ostane bývalým prezidentom samostatnej SR.

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Matica slovenská prijala svoju stratégiu a víziu na obdobie do roku 2020 Reštartovanie Matice sa podarilo

Pavol JAVORSKÝ – Foto: SNN

Začiatkom októbra zasadal výbor Matice slovenskej (MS) už tretí raz v tomto roku. Na svojej schôdzi schválil Stratégiu Matice slovenskej v krátkodobom horizonte do roku 2020 a podporil výhľad rozpočtu ustanovizne na rok 2017. Matiční výborníci tiež akceptovali informáciu o čerpaní rozpočtu za rok 2016. Na vnútromatichnú diskusiu posunul návrh Štatútu Slovenského historického ústavu MS a dokument pre valné zhromaždenie na budúci rok, ktorý hovorí o zásadách v hospodárení Matice.

Stratégia Matice slovenskej je dôležitý dokument súčasnosti. Po strate dôvery ustanovizne – predovšetkým pre defraudáciu finančnej časti tzv. Národného pokladu a fatálne podnikateľské aktivity z obdobia rokov 2000 až 2010 – sa objavovali otázky, aké má v novom tisícročí poslanie a spoločenské miesto Matica slovenská. A práve prijatý dokument jej vízie na najbližšie roky je odpoveďou.

■ MATICA BUDÚCNOSTI

Vízia si stanovila šesť strategických oblastí: Formovanie vlastenectva, národného povedomia, podpora kultúry výchovou, vzdelávaním, šírením osvetu a edičnou činnosťou a otvorené poukazovanie na nebezpečenstvo a následky šírenia a podpory politického extrémizmu. Podpora vedeckovýskumnej činnosti v oblastiach literárnej vedy a histórie, historiografie, života a diela Slovákov zahraničí, slovakistiky, kultúrológie, politológie, národohospodárstva, národnostných vzťahov a národopisu s osobitným akcentom na otázky týkajúce sa minulosti a súčasnosti južného Slovenska, dejín miestnych odborov a osobností spätých s MS. Dokumentácia, výskum, ochrana, zveľaďovanie, sprístupňovanie a propagácia národného kultúrneho dedičstva, ľudovej kultúry a umenia, tradícií a folklóru a ochrana slovenského jazyka na jazykovo zmiešaných územiach Slovenskej

Na treťom zasadaní výboru MS schválili výborníci dôležité strategické dokumenty.

republiky. Participácia na kultúrnych, vedeckovýskumných, vzdelávacích a prezentačných aktivitách Slovákov žijúcich v zahraničí, podpora obojstranných stykových aktivít. Mediálna prezentácia a propagácia matičného života, regionálnej kultúry a súčasnej pôvodnej tvorby všetkých generačných vrstiev. Prispievanie k využitiu potenciálu kultúrneho a kreatívneho priemyslu a cestovného ruchu.

■ ROZPOČET INŠTITÚCIE

Výhľad rozpočtu na rok 2017 predložil správca Matice slovenskej Maroš Smolec. „Je to prvý raz od môjho nástupu do funkcie správcu, keď sme spoločne s finančným ústre-

dím pripravili rozpočtový výhľad bez obáv, ako to napokon v rozpočtovom roku dopadne. Najdôležitejšie je, že tlačiareň Neografia po dlhých troch rokoch bez vyplácania dividend finančne podporí činnosť Matice v roku 2017 vo výške minimálne stopäťdesiat tisíc eur. Rovnako bojujeme za zvýšenie účelovej dotácie z Ministerstva kultúry SR o ďalších stotisíc eur. Všetko je reálne a Matica je ekonomicky stabilizovaná,“ dodal správca. Rozpočet počítá s príjmami na úrovni 1,9 milióna eura a s výdavkami 1,95 milióna eura. Deficit do päťdesiat tisíc eur pokryje z ušetrených zdrojov rozpočtového roka 2016. Dôležitým odkazom pre

činnosť miestnych odborov je, že ich aktivity budú podporené sumou päťdesiat tisíc eur – čo je opätovne mierne zvýšenie oproti súčasnosti. V rozpočte sa počíta aj s personálnym posilnením niektorých Domov MS. Z diskusie vyplynuli niektoré spresnenia návrhu i konkrétne žiadosti. Návrh rozpočtu na budúci rok budú členovia výboru MS definitívne schvaľovať na svojom najbližšom rokovaní do konca roka.

■ SPOLUPRÁCA S FONDOM

Finančný útvár predložil tiež správu o čerpaní rozpočtu tohto roka. V celkovom čerpaní sa ustanovizeň nachádza na úrovni 47 percent. Okrem minimálnych zmien neboli výrazne prečerpané žiadne rozpočtové kapitoly. Posuny sa premietli do tretej zmeny rozpočtu 2016. Týkala sa najmä šetrenia na predpokladanej dani, konkrétne daňových predplatkov a výpadkov príjmov z predpokladaných grantových schém, predovšetkým cez Fond na podporu umenia (FPU). Zmeny príjmov a výdavkov sa vyrovnali, čím sa neprehlibil deficit rozpočtu. Čo sa týka nižšej podpory FPU, s jeho predsedom sa stretol vedecký tajomník MS P. Cabada. Z rokovaní vyplynulo, že ak Matica predloží žiadosti na nadregionálne podujatia, bude mať šancu ich osobne pred grantovými komisiami prezentovať, čo zvyšuje vyhladku na vyššiu podporu FPU v budúcom roku.

3 OTÁZKY PRE:

Milana Vetráka, expredsedu Úradu Slovákov v žijúcich v zahraničí

Usiloval som sa o modernú inštitúciu

• Ako by ste zhodnotili vaše funkčné obdobie z pohľadu personálnej politiky?

Po mojom nástupe do funkcie predsedu Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí (ÚSZ) vo februári 2011 som naštartoval procesy, ktoré prostredníctvom otvorených výberových konaní umožnili kvalifikovaným a jazykovo zdatným odborníkom pôsobiť na ÚSZ a venovať sa slovenskému zahraničiu. Vďaka tomu sme sa mohli pustiť aj do náročných tém, akými sú migrácia a návrat Slovákov zo zahraničia späť do vlasti alebo moderné dotačné pravidlá, a dokončiť viaceré veľké projekty, akými boli slovenské domy v Dubline, Mlynkoch alebo Našiciach, rodný dom Martina Jonáša v Kovačici alebo rekonštrukcia škôl v Užhorode a Báčskom Petrovci. Za výsledky našej práce sme boli viackrát ocenení,

napríklad srbským ministrom kultúry. Moju personálnu politiku v priebehu roka 2011 posúdila aj inšpekcia práce a nenašla žiadne vážne pochybenie, ani neudelila nijakú pokutu.

• V tlači bol v tom čase spochybňovaný spôsob, akým ÚSZ nakladalo s verejnými financiami...

Hneď od môjho príchodu na ÚSZ sme sa pätnásť mesiacov intenzívne zaoberali odstraňovaním nedostatkov mojej predchodkyne, ktoré úradu vyčítila finančná kontrola a vládny audit. Potešil som sa, keď v marci 2012 prišla finančná kontrola posúdiť aj moje pôsobenie vo funkcii a preukázalo sa, že všetky vážne nedostatky fungovania ÚSZ boli odstránené a zostalo len pár administratívnych nedostatkov. Nepotvrdilo sa nič z toho, čo v médiách o mne tvrdili moji neprajníci. Rovnako ma

potešilo, že pravidlá a systémy, ktoré som na ÚSZ zaviedol, používajú sa tam dodnes vrátane zmlúv, ktoré som uzavrel, a že tých viac ako sto predpisov, ktoré som prijal, vytvorili z ÚSZ štandardný moderný úrad.

• Ako hodnotíte vzťah vlády SR ku krajanom?

Zatiaľ nie je čo hodnotiť. Je zrejme, že opatrenia predchádzajúcej Ficovej vlády na návrat odborníkov zo zahraničia zlyhali. Minister zahraničných vecí M. Lajčák by mal viac presadzovať, aby sa úspešne riešili reálne problémy našich krajanov. Stav vlastenectva je aj v slovenskom zahraničí na nízkej úrovni a tu by popri vláde mohla pomôcť práve Matica slovenská.

Zhovárал sa Maroš SMOLEC
Foto: Milan VETRÁK

V SNN 44 – 45/2016
SI PREČÍTAŠ

■ Adolf Ivanovič Dobriansky a súčasná Matica – významné výročie rusínskeho Štúra
■ Obrovskú pevnosť Przemysl v Poľsku bránili proti Rusom aj slovenskí landsturmisti
■ Maďari Slovákov vykresľovali v roku 1898 ako zakríknutých ľudkov v ubiedenej krajine

Michal Kováč nebol historicky prvým slovenským prezidentom Zabudnutý tými, ktorým slúžil

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: blesk.cz

Ak sa niečo priveľmi zdôrazňuje, zvyčajne je za tým čosi zlé. Úmrtie exprezidenta Michala Kováča vyvolalo priam záplavu komentárov politikov i iných politických analytikov. Vyjadrovali sa najmä exponenti, ktorí s Kováčom spolupracovali po jeho rozchode s Vladimírom Mečiarom. Jedinú výnimku tvoril exprezident Ivan Gašparovič. Všetci zdôrazňovali, že sa Kováč rozíšiel s Mečiarom, ale nikto nepovedal prečo. Kováč to už nepovie, a jediný, kto by o tom mohol hovoriť, je Mečiar. Ibaže Mečiara sa nikto nepýtal...

V nedávnom rozhovore pre SNN Mečiar naznačil, že Kováč v roku 1994 pripravoval zvrhnutie jeho vlády. Niečo prezradil expremiér Jozef Moravčík, bývalý poslanec za HZDS a po vyslovení nedôvery Mečiarovej vláde premiér SR. Povedal, že rozhodnutie vysloviť nedôveru vláde Mečiara dozrievalo určitý čas. Ako dôvod uviedol, že neboli si istí, či Mečiarova vláda bude spôsobilá, a že niektoré charakterové vlastnosti Mečiara vyvolávali obavy, či to bude dobrý odrazový mostík pre budúcnosť Slovenska. Lenže Mečiar bol v rozhovore jednoznačný. Pomenoval, že išlo o korupciu poslancov za HZDS, ktorí sa pridali k opozícii a hlasovali za vyslovenie nedôvery vláde. Táto verzia je celkom pravdepodobná, lebo v tom čase na tlačovej konferencii Strany demokratickej ľavice jej vrcholní predstavitelia informovali

novinárov, že už majú dosť poslancov HZDS na povalenie vlády a ako bonus prezradili, že predsa nepôjdu do vlády až vtedy, keď sa budú privatizovať koliby a salaše...

■ FAKTY SÚ INÉ

V súvislosti so smrťou M. Kováča odznelo o ňom veľa nepravd, poloprávd, ba až mýtov. Média unisono oznamovali smrť prvého slovenského prezidenta, čo je lož. Kováč nebol prvý slovenský prezident a je hanba, že to musela Slovákom pripomenúť česká spravodajská stanica. Česi si spomenuli, že prvým slovenským prezidentom bol Jozef Tiso. Môžeme si myslieť, čo chceme, ale fakty nepustia. Slovenská republika v rokoch 1939 – 1945 bola realita. Rovnako tak jej prezident Tiso. Michal Kováč bol prvým prezidentom, ale druhej Slovenskej republiky. Alebo druhým

slovenským prezidentom. Cudzí nám dosť znetvorili dejiny. A my namiesto toho, aby sme si ich dali do poriadku, v tom pokračujeme.

Expredsa SNR František Mikloško vyslovil zaujímavý postreh: Do volieb v roku 1992 sa Kováč identifikoval s Mečiarom, po voľbách sa pridala na druhú stranu. Nie je to celkom presné, lebo proces rozdelenia federácie začal byť aktuálny až po voľbách v roku 1992. Práve preto, že voľby vyhralo národne orientované HZDS. Keď Slovenská národná rada prijala Deklaráciu o zvrchovanosti Slovenskej republiky, cesta k samostatnosti bola otvorená. Kováč sa na sklonku roku 1992 z pozície predsedu Federálneho zhromaždenia zaslúžil o kultivovaný rozchod s Čechmi. No a na druhú stranu sa pridala krátko po zvolení do funkcie prezidenta republiky. Stojí teda za zamyslenie, prečo

Aj M. KOVÁČOVI možno kadečo zazlievať.

sa Kováč, národne orientovaný politik, po zvolení do úradu prezidenta presunul k odporcom štátnosti? V tom čase tiež bezprecedentne prijal finančníka Georga Sorosa. Nezanedbateľný je aj fakt, že po skončení jeho funkčného obdobia žiadna z jeho spriaznených strán už o neho nestála.

■ POLITOLOGICKÉ BLUDY

Azda väčšiu pozornosť než názory politikov na Kováča by si zaslúžili (ne)znalosti politológa

Juraja Marušiaka o období z konca minulého storočia. Koho je to vina, že mladí politológovia nepoznajú súvislosti a zavádzajú spoločnosť chybnými konštrukciami? Tvrdiť, že Mečiara podporovala veľká časť obyvateľstva preto, lebo bola veľká sociálna nespokojnosť, je veľký omyl. Mečiar mal podporu najmä preto, že jasne artikuloval slovenské záujmy. Rovnako smiešne je tvrdenie, že za rozkolom medzi Mečiarom a Kováčom je odvolanie Milana Kňažka z postu šéfa diplomacie. Niečo naznačil Moravčík, niečo Gašparovič a ich tvrdenia sa zhodujú s Mečiarovými. Ten však celkom otvorene pomenoval vyslovenie nedôvery jeho vláde v marci 1994 za štátny prevrat. A Michal Kováč v ňom zohral hlavnú rolu. Priznal to aj F. Mikloško, keď povedal, že Kováč to pri čítaní správy o stave republiky v parlamente urobil šikovne. Aj exministerka financií Brigita Schmögnerová prišla s názorom, že bez Kováčovej správy o stave republiky by pravdepodobne vláda nepadla. Kováčovým vystúpením v parlamente sa začala krátká éra dočasnej vlády J. Moravčíka a po masívnom ataku obyvateľstva agendou zmeny v roku 1998 aj zmena kurzu politiky. Tá sa celkom otvorila cudzím záujmom. A aj keď Kováč už nebol aktívnym hráčom, bol tým, kto stál pri protislovenských politikoch.

Vláda rozhodla – minimálna mzda porastie o percento z priemerného zárobku Výplatné pásky budúci rok potešia

Štefan ZLATOŠ – Foto: internet

Samozrejme, ide o nízkopriemerné skupiny obyvateľstva, čo pracujú za minimum, ktoré je zamestnávateľ povinný vyplatiť zamestnancovi. Minimálna mzda budúci rok stúpne zo súčasných 405 eur na 435 eur. Vyplýva to z nariadenia rezortu práce, ktoré schválila vláda.

Sociálni partneri sa nedohodli. Napriek tomu je nariadenie platné. Má oporu v zákone, ktorý pripúšťa, že ak sa nedohodnú sociálni partneri, rozhoduje ministerstvo práce. Minimálna mzda vo výške stanovenej na rok 2017 dosiahne päťdesiatdva percent čistej priemernej mzdy v národnom hospodárstve. Teda v porovnaní s týmto rokom sa zvýši o percento. Minister Ján Richter je spokojný: „V každom prípade to bude mať pozitívny vplyv aj na

jednotlivcov s minimálnou mzdou, aj na rodičov, ak jeden z nich robí. Aby sa pracovať na Slovensku oplátilo, je dôležité posúvať neustále aj minimálnu mzdu.“

■ DÁVALI MENEJ

Zamestnávateľia navrhovali mzdu vo výške 430 eur, teda o päť eur menej. V zásade teda nejde o nejaký veľký rozdiel, ktorý by mal vyvolať turbulencie na slovenskom trhu práce. Každý zamestnanec má

■ NEPOTEŠÍ SA KAŽDÝ

Výšku minimálnej mzdy každoročne stanovuje vláda Slovenskej republiky svojim nariadením dvomi sumami – v eurách za mesiac (mesačná minimálna mzda)

a v eurách za odpracovanú hodinu (hodinová minimálna mzda). Suma mesačnej minimálnej mzdy sa uplatňuje len u zamestnancov, ktorí sú odmeňovaní formou mesačnej mzdy. U zamestnancov, ktorí sú odmeňovaní inou formou mzdy, než je mesačná mzda (napríklad hodinovou mzdou), sa pri posudzovaní ich právnych nárokov na výšku mzdy vychádza z hodinovej minimálnej mzdy. Za každú odpracovanú hodinu v roku 2016 musí byť zamestnancovi vyplatená minimálna hodinová mzda vo výške 2,328 eura. Na rok 2017 je takáto forma mzdy stanovená v minimálnej výške 2,5 eura na hodinu.

Podľa zvyčajného valorizačného mechanizmu by suma minimálnej mzdy od roku 2017 mala byť najmenej 416,80 eura. Vláda však schválila minimálnu mzdu vyššiu o 18,20 eura, ako požaduje zákon o minimálnej mzde.

V júni 2012 boli v Slovenských národných novinách v článku s názvom 3 otázky pre: Vladimíra Skalského, predsedu SZZS uverejnené tieto nepravdivé vyjadrenia:

ktorých nepovažoval za dostatočne lojálnych,“ ktoré hrubým spôsobom poškodili dobré meno JUDr. Milana Vetráka, PhD., a ktoré hrubým spôsobom zasiahli do jeho cti a ľudskej

Ospravedlnenie Milanovi Vetrákovi,

bývalému predsedovi Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí

„Najmä preto, že počas celého pôsobenia pána Vetráka sme poukazovali na klientelistické kauzy, ktoré zavádzal na tomto úrade, a aj na to, akým spôsobom rozoštváva slovenský svet v zahraničí namiesto toho, aby ho spájal. Napokon len jedna perlička z pôsobenia Milana Vetráka. Inšpektorát práce pokutoval Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí za to, že za hranou zákona šikanoval a vyšťával pán Vetrák zamestnancov,

dôstojnosti, za čo sa Matica slovenská ako vydavateľ Slovenských národných novin ospravedľuje a vyjadruje ľútosť nad takýmito neoprávnenými zásahmi redakcie Slovenských národných novin do jeho zákonom chránenej práva na ochranu osobnosti. Redakcia Slovenských národných novin sa pri zverejnení informácií spohľadla výlučne na tvrdenia Vladimíra Skalského, ktoré si, žiaľ, neoverila a ktoré sa ukázali ako nepravdivé.“

Múdrosť biblického národa

Ak sa problém dá riešiť peniazmi, nie je to problém, ale výdavky. Boh dal človeku dve uši aj jedny ústa, aby viac počúval a menej hovoril. Vošlo víno – vyšlo tajomstvo. Boh nemôže byť naraz všade, preto stvoril matky. Nebuď sladký – lebo ťa zjedia. Nebuď horký – lebo ťa vyplujú. Všetci sa žalujú na nedostatok peňazí a na nedostatok rozumu – nikto. Boj sa capa spredu, koňa zozadu a hlupáka zo všetkých strán. Vedomosti nezaberajú veľa miesta. Vyberajúc si z dvoch cieľ, pesimista si vyberie obe. Hluchý počul, ako nemý rozprával, že slepý videl, ako chromý utekal. Keby dobročinnosť nič nestála – všetci by boli filantropmi. Keď sa stará dievka vydáva, hneď sa premieňa na mladú ženu. Ešte sa nenarodil taký kôň, na ktorom možno dohoniť svoju mladosť.

Spracoval: (jč)

Kvalitné chrumkavé pečivo na Slovensku smeruje do zabudnutia Pekárenskej klasike zvoní umieračik

Nekvalitná gumovitá hmota z mrazeného polotovaru, síce o pár centíkov lacnejšia, to je zrejme budúca podoba našich raňajok. Chutné chrumkavé nadýchané pečivo totiž končí. Neurobili sme nič preto, aby sme si ho zachovali.

Buď si upiecť doma vlastné, alebo sa pobrať za kvalitou do zahraničia. To nie je kritika našich pekárov, absolútne nie. To je následok dlho neriešenej situácie, ktorá v tragickom dôsledku vedie mnohých kvalitných a doteraz vyhľadávaných pekárov a ich pekárničky k zániku. Zabudnite tak na teplé rožky, chrumkavé „kajzerky“, voňavý a chutný chlebič, ktorý vydrží aj dlhšie ako dvadsaťštyri hodín. Slovenskí pekári sú totiž v bezvýhodiskovej situácii. Príčin je viacero, spolu sú však bez zásahu štátu už iba ťažko prekonateľné.

Jednou z mnohých „egyptských rán“ tomuto odvetviu boli úpravy v Zákonníku práce, najmä v časti práca na dohodu. Aj keď v pekárenských spoločnostiach je v súčasnosti viac ako tisícka voľných miest, nie je o ne záujem. Zamestnanec totiž ťažko môže v čistom očakávať viac ako minimálnu mzdu. Viac by sa mu oplátilo pracovať na dohodu, to sa však teraz dá iba krátkodobu. Ľudia teda nemajú záujem pracovať a radšej ostávajú na úradoch práce alebo sú dobrovoľne nezamestnaní a žijú sa príležitostnými brigádami. Ďalším úderom sú nadnárodné reťazce,

ktoré ponúkajú takzvané prefabrikované dopekané pečivo v takých množstvách, že môže byť oveľa lac-

ČO INÍ NEPÍŠU

nejšie ako kvalitný ručný výrobok z pekárne. Kvalita zrejme nie je rozhodujúca, lebo len málo ľudí u nás si môže dovoliť uprednostniť kvalitu pred cenou, čo potvrdzujú aj pravidelné spotrebiteľské prieskumy.

V potravinárskom odvetví je dlhodobo verejným tajomstvom, že najviac na práci, vynaloženej do výroby, zarobí predajca, teda ten, kto si iba prepravky s pečivom vysype do regálu. Vstupy do pekárenskej výroby sú drahé a nezbohatne z nich ani výrobca múky, vajec či mlieka, ale ani samotný pekár na vlastnej výrobe. Ten zas musí platiť energie, zamestnancov a okrem oficiálnych výdavkov má aj množstvo „neoficiálnych“, takzvaných „zalistovacích“, ktoré jedine otvoria dvere jeho produkcii na regály väčších obchodov. Je to verejný tajomstvo, ale keď príde na lámanie povestného chleba, všetci sú čisti ako ľalie.

Zástupcovia pekárov navrhujú, aby sa zmenil Zákonník práce a umožnil lepšie zamestnávaniu na dohodu a brigádnickej práce. Rovnako žiadajú o zrušenie povinnosti pracovnej zdravotnej služby, ktorá neprinesla pre tento sektor nijaké zlepšenie. Ďalšou dôležitou témou, ktorou sa ministerstvo aj pekári budú spoločne zaoberať, je, samozrejme, obchodná politika veľkých reťazcov. Zástupcovia slovenských pekárov spísali aj referendum na zastavenie nekvalitných obchodných praktík.

Ján ČERNÝ, Foto: archív autora

Z parlamentu bolia oči aj uši

Ludovít ŠTEVKO

Kto pozornejšie sleduje vývoj slovenského parlamentarizmu, musí dospieť k záveru, že parlamentný život bohatší na bulvárne predstavenia tu ešte nebol od roku 1993. Spomínať všetky epizódy a výstupy Igora Matoviča, Ľubomíra Galka, Lucie Nicholsonovej, Simony Petrikovej, Jany Cigánikovej, Borisa Kollára and comp by bolo nosením dreva do lesa. Pravdou je, že spomínaní poslanci a poslankyne sedia v NR SR z vôle ľudu, že ich cesta na výslnie politiky bola motivovaná potrebou vlastného ega alebo podnikateľským zámerom, ktorý úspešne zlegalizovali ich voliči. Napríklad strana štyroch obyčajných ľudí Igora Matoviča inkasovala po úspešných marcových voľbách 2016 od štátu 2,48 milióna eura. Je to síce menej ako v predošlom volebnom

období, ale investície do politiky v podobe bilbordov a gulášových kortešačiek sa im aj tak bohato vrátili.

Politické prekárание v zákonodarnom zbore, na aké sme si u nás zvykali s postupujúcou demokraciou, má dnes nezvyčajne hrubý priebeh. Výchovná facka, ktorú kedysi uštedrila poslancovi Igorovi Matovičovi Anna Belousovová, je len slabým odvarom toho, čo vidíme v súčasnom zákonodarnom zbore. Kým za istých okolností je výchovná facka symbolickou odvetou za hrubosť, tak osočovanie, osobné invektívy, nadávky a vulgarizmy na adresu oponenta sa nedajú označiť inak ako urážky. Žiaľ, okrem šarvátok tohto druhu sa zatiaľ v NR SR najmä zásluhou opozície veľa zmysluplného neudialo. Parlamentní duelanti

a o nič jemnejšie duelantky strácajú veľa času a energie na exhibičné inscenácie proti vládnej zostave, namiesto toho, aby s rovnakou vervou odborne obhajovali svoje argumenty a riešili reálne problémy ľudí.

KOMENTÁR

K podobným, aj keď sofistikovanejším predstaviteľom parlamentného divadla patria zbehovia z materských strán do iných politických odnoží alebo výrobcovia nových subjektov, ktoré kriklúnstvami svojich lídrov obšťastňujú mediálne trasoritky a kamery televíznych kanálov. K vizuálnym predstaviteľom nášho parlamentarizmu patria transparenty, tričká a rôzne iné rekvizity. Bývalá asistentka britských labouristov Emma Tag-

gartová na tému parlamentných praktík na Slovensku pre Pravdu uviedla, že je nepredstaviteľné, aby poslanec priniesol do rokovacej sály Westminsteru plagát alebo transparent. Politológ Michal Horský sa vyjadril podobne: „V západných demokraciách je nemysliteľné, že by parlament skĺzol na úroveň, ktorá sa od marcových volieb deje v našej politickej aréne.“

Predseda parlamentu Andrej Danko sa odhodlal k činu, aký mal vstúpiť do morálneho kódexu NR SR už dávno. Dankova novelizácia rokovacieho poriadku, ktorá vyvolala v rokovacej sále búrlivú nespokojnosť opozície, posunula parlamentná väčšina do druhého čítania. Jej obsahom nie je nič iné iba implementácia mechanizmov, ktoré sú bežné v iných parlamentoch, napríklad obmedzenie dĺžky vystúpenia na 20 – 30 minút, prísnejšie vymedzenie noriem správania sa a postihy v prípade, keď poslanci odmietajú rešpektovať zákon. Dehonestácia novely, že ide o „náhubkový zákon“ určený pre opozíciu, je nenáležitá, lebo novelizácia platí rovnako pre opozíciu ako

pre koalíciu v tomto aj v budúcom volebnom období.

Veľký starorímsky rečník Marcus Tullius Cicero mohol v senáte rečniť aj niekoľko hodín a bolo to vystúpenie na vysokej rétorickej a argumentačnej úrovni. Keď onoho času vystúpil v NR SR exposlanec a terajší predseda KDH Alojz Hlina a po vyslovení niekoľkých nesúvislých viet na hodinu obsadil mlčaním rečnícky pult, bolo to čosi ako happening, čosi ako výbuch malej parlamentnej bomby, ktorej sa nevedelo zabrániť. A tak parlament nerokoval, v bezradnosti len civel do prázdna. Aj také prípady by mal riešiť rokovací poriadok.

Vážnivé diskusie aj občasný vietor patria na parlamentnú pôdu. Každý nemusí byť Cicero, ale byť poslancom znamená vyšší odborný i politický level. Pri pohľade do parlamentných lavíc našich exhibicionistických strán musia voličov bolieť oči i uši. Pravdaže, kriklúňov zo SAS a z OĽaNO aj dámy Kollárovoho príbuzenstva ktosi volil. S tým sa nedá nič robiť, lebo mýliť sa vo voľbách je ľudské. Lenže drahé.

Čo M. Kováč a čo V. Mečiar

Ján SMOLEC

Istý čas bol môj politický a novinársky život spojený s Michalom Kováčom. Trebárs v poslanckom klube HZDS vo Federálnom zhromaždení v Prahe. Už tam to medzi nami trochu iskrielo. Povedzte, keď sa 17. júla 1992 mala v Slovenskej národnej rade odhlasovať zvrchovanosť, predseda Federálneho zhromaždenia Michal Kováč na tento deň zvolal zasadnutie Snemovní FZ. S poslancom za Stredoslovenský kraj Ivanom Danišom sme za ním zašli a oznámili mu, že v Slovenskej národnej rade sa schvaľuje významný zákon na ceste k slovenskej samostatnosti a mnohí federálni poslanci HZDS, ale aj SNS majú záujem sa na tomto historickom akte slovenského národa zúčastniť. Oponoval, že sme poslanci federálu a musíme si plniť poslanske úlohy v Prahe.

Dlho sme o našich poslanskej povinnostiach a šanci, ako získať slovenskú samostatnosť, diskutovali. Napokon sme sa dohodli, že Michal Kováč večer zavolá vtedajšiemu predsedovi vlády V. Mečiarovi a potom rozhodne. Ráno bolo

POZNÁMKA

v Prahe pre slovenských poslancov pristavené lietadlo a spoločne s M. Kováčom sme odleteli na zasadnutie SNR do Bratislavy. Na zasadnutí SNR dokonca Michal Kováč vystúpil a poslancom SNR tlmočil, že slovenskí poslanci vo Federálnom zhromaždení navrhnutý zákon o zvrchovanosti podporujú.

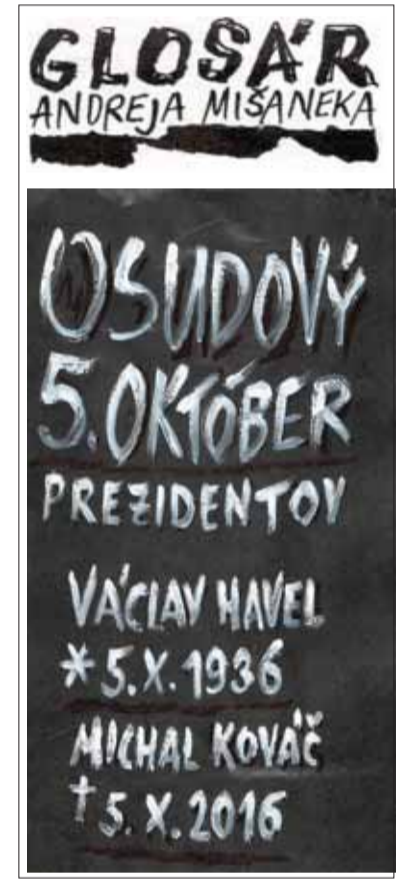
Zákon o zvrchovanosti a neskorší zákon o ústavnom, pokojnom, teda bezbolestnom rozdelení

ČSSR na dva samostatné štáty, boli a stále sú vzorom, príkladom pre iné utláčané národy. Po vzniku samostatného Slovenska som kandidatúru Michala Kováča na prezidenta na mítingoch a stretnutiach s občanmi aktívne podporoval, aj keď som vedel o jeho takpovediac „plačlivých stretnutiach“ s protikandidátom Ivanom Gašparovičom. V Stredoslovenskom kraji sme spoločne chodili medzi občanov a hovorili o jeho prezidentských plánoch. Ako prezident druhého Slovenskej republiky sa usiloval slovenské záujmy prezentovať. Vychádzal aj s V. Mečiarom. Neskôr sa však ich priateľský vzťah zmenil na nepriateľský. Iste, obaja politici za to môžu. O zmenu Kováčovho postoja sa postarali niektorí ľudia, ktorými sa Michal Kováč ako prezident

obklopil. Mnohí boli evidentní čechoslovakisti.

V minulých dňoch nás doslova zavalili publikované pozitívne informácie o Michalovi Kováčovi. Žiaľ, pri týchto reminiscenciách mnohí odporcovia slovenskej štátnosti aj ich mediálni poskokovia útočili na Vladimíra Mečiara. Obdobie jeho vládnutia doslova premenovali na obdobie temna v slovenských dejinách. Iste, sám V. Mečiar i jeho vláduca garnitúra mohli vykonať mnohé dejinné rozhodnutia inak, ale kto je bez viny, nech hodí kameňom. Slovenskej verejnosti sa podsúval názor, že za spor medzi Kováčom a Mečiarom, mohol len Mečiar. A Kováč bol ten jediný statočný ústavný činiteľ a bojovník za demokratizáciu Slovenska. Všetci si však pamätáme na jeho udelenie milosti vlastnému synovi v kauze Technopol...

Treba uznať, že veľa pozitívneho urobil pre Slovensko aj prezident Michal Kováč. Keby však nebolo Mečiarovej pracovnej húževnatosti, politickej razancie a neústupčivosti, osobitne pri rokovaniach s niektorými českými politikmi, tak slovenská samostatnosť by bola ešte vo hviezdach.

SPOZA OPONY

Boli časy, keď bolo neradno v budmerickom Domove spisovateľov sedieť tam, kde bol aj Vladimír Mináč. Zvlášť výbušná zmes bola, ak Mináč sedel s Ludovítom Pezlárom, dlhé roky príslušníkom najužšej vláducej špičky. Náhlivo sa zatvárali dvere na salóne, keď Mináč povedal, ba zakričal dotyčnému, že je obyčajný funkcionársky k...t. A nielen to. Dalo sa preto predpokladať, že Mináč neobide nasucho...

Tento Mináčov počin, jeden z mnohých, sa mohol stať symbolom, že funkcionárom treba otvorene hovoriť to, čo si ľudia myslia. Vedenie strany v celom vtedajšom štáte si však predsa vzalo, že treba trochu nasadiť zubadlá. Členovia strany, a tých bolo pre mnoho aj medzi umelcami a literátmi, platili každomesačné stranické známky nielen z platu, ako mala povinnosť všetka ostatná niekoľkomiliónová masa, ale aj z honorárov. A desať percent z miliónových príjmov, to už však nebolo každému po chuti. No spravidla to nebol prípad spisovateľov, ale

hercov. A tak do stranickej organizácie, kde bol Vlado Mináč členom, prišla stranickej kontrola a starostlivo všetko zrákala tak ako nikdy v nijakom prípade. A výsledok sa dostavil: odbojár,

Prečo máme zbrane proti bezbranným

Dušan D. KERNÝ

člen Slovenskej národnej rady, člen vrcholných stranických orgánov, národný umelec, predseda Matice slovenskej Vlado Mináč dlhoval rodnej strane rovných desaťtisíc. Treba preveriť, či je to len nedopatrenie, alebo nebudaj úmyselne stranu ošmekol. „Dlh“ sa kopil dlhý čas, Mináč neplatil „dávky“ z honorárov. Zásada o platení známok je predsa jasná, padni, komu padni – pravda až na to, že nijaký podobný prípad kontroly sa v celej spisovateľskej a umeleckej obci nevyskytoval.

Mináč nebol pri peniazoch, práve sa presťahoval do malého

skromného bytu, prózu už nepísal, vyšla mu kniha esejí Tu žije národ, ale tú bolo zakázané recenzovať, v tlači nesmela byť o nej zmienka. Bolo jasné, odkiaľ vietor veje. A aj to, že keď si

Bratislava nahlas, predzvesti novembrového prevratu veselo grilovali. Poburovalo, že ho to malo sociálne postihnúť, obrať o peniaze, o citeľnú sumu. Za to, že si otvoril ústa.

deťom. Čo však viem, že prakticky všetci sa z toho poučia a dajú ruky preč. Najmä tí, čo sú buď nezámožní ako Lacko, alebo ešte majú pred sebou roky, počas ktorých chcú ostať pri svojej odbornosti.

S výpoveďou nečakali, kým príde v stanovený koordinačný deň do práce, ale prišli až kdesi na seminár a nikto z novinárov sa nespýtal, prečo a aké náklady stálo hľadanie zamestnanca, ktorý na druhý deň tak či tak mal prísť do práce. Nepísal by som o tom, keby, „samozrejme“, v rámci určených pravidiel iný historik strednej generácie, Lackov rovesník a autor prelomových historických kníh, nebol bez práce už poldruha roka.

Nechcem a nebudem im robiť advokáta, ale je viac ako pozoruhodné, že pri skúmaní dejín, s ktorými sme sa ešte stále nevyrovnali, môže jeden jediný historik byť hrozbou pre celé mohutné ústavy dejín a všetky médiá na Slovensku. Prítomnosť je väčšmi potrebná priama odborná a mediálna konfrontácia než pracovné postihy, umlčivanie či sociálne predátorstvo.

trúfili na Mináča, a to práve vo chvíli nezámožnosti, v meste, kde boli skutoční boháči, či už stranickej, alebo strane príslušujúci, dávajúci jej svojimi aktivitami punc úplnej legitimitnosti, môže sa to prihodiť aj tým, čo menej vytýčajú. Príbeh mal priam kabaretný priebeh. Na stranickej schôdzi sa nevedeli dobrať, či to má zaplatiť naraz, alebo v splátkach. Niektorý navrhol, aby to zaplatil predseda stranickej organizácie, lebo nedokázal presadiť závery revízie. Režim praskal vo švíkoch a Mináča, jediného garanta publikácie

Aj teraz po dlhých rokoch sa mi zdá, že mlčať je i v tomto druhu demokracie zlato. Vidno to na príbehu „kontroverzného“ – teda v preklade „nevyhovujúceho“ – historika Martina Lacka. Bol s použitím platného Zákonníka práce prepustený vlastne na hodinu. A nikto sa nespýtal, čo bude tento otec troch detí robiť. Veď na úrade práce ponuky pre historikov nie sú také časté ako ponuky nekvalifikovanej práce alebo práce pre murárov, alebo viazačov armatúr. Nevie, čo hovorí prepustený otec troch detí manželke a čo bude hovoriť

SEBAOBRAHA

Známa komerčná TV prišla nedávno so sériou reportáží, ktorých „hrdinom“ je mafián M. Černák. Zo sériového vraha robia „celebritu“. A veru práve hanebnou reportážou tej komerčnej stanice z jeho narodenin sa tá hra na „celebritu“ už pred mnohými rokmi začala. Teraz to pokračuje tým, že sa ho napríklad pýtajú, či sa bál policajtov. Nuž, v TV asi nevedia, že každý zločinec by sa mal báť policajtov...

Černák a MAFmédiá

Zarážajúce je, že práve tí policajti, ktorí ho pre bezpečnosť nás všetkých pomohli usvedčiť, v relácii priestor nedostali. „Je to zvrátené – najväčší vrah na Slovensku je v médiách každú chvíľu, ale vyšetrovatelia, prokurátori a sudcovia, ktorých by sme si mali vážiť za ich priestor obetavosť a občiansku statočnosť, sú na okraji záujmu spoločnosti. A keby len to! Korunu tomu nasadil akýsi novinár z periférie, čo s mafiánom urobil nedávno „exkluzívny“ rozhovor. Černák v ňom uráža, na koho si zmyslí. Môže špiňiť na všetky strany vlastne beztriestne, lebo ako doživotne odsúdený už nemôže mať iný trest. To, že na niečo také nízke príde zločinec, nie je čudné, ale že mu pri tom asistuje novinár, ktorý sa chváli, že dostal aj nejaké novinárske ceny – to už je zvrátené! Ten novinár mi tvrdil, že vraj aj Černák má právo na vyjadrenie. Vážne? A aké „právo na vyjadrenie“ mal Slivenský, keď mu na rozkaz Černáka rezali hlavu zaživa? A ešte Černák robil vtipy s tou odrezanou hlavou! Aké „právo na vyjadrenie“ mal Oláh, keď ho škrtili káblom od počítača a Černák mu sprostou nadával? Aké „právo na vyjadrenie“ dostali tie viac ako tri desiatky obetí, ku ktorým sa už aj priznal? Opakujem, zločincovi Černákovi môže napadnúť, čo len chce, ale nijaký novinár by sa nemal znižovať na jeho úroveň. Tá úroveň ešte klesla k úplnému etickému nihilizmu, keď rozhovor dostal nadpis „Mafián Černák – v očiach mojej matky vidím bolesť“. Neuveriteľné! A čo bolesť tých desiatok matiek jeho obetí? Čo bolesť ich žien, otcov a súrodencov? Čo bolesť ich detí? Je to fraška, a zdôrazňujem že chladne vykalkulovaná,“ povedal pre SNN Gustáv Murín, autor kníh o organizovanom zločine.

Podľa Murína, keď o pár rokov Černák požiada o predčasné prepustenie na slobodu, bude potrebovať, aby si verejnosť nepamätala, akým zločincom skutočne bol a už navždy aj je. Veď i jeho súčasné priznávania ďalších vražd nie sú prejavom ľútosť, ale je to rafinovaný trik. Jeho noví advokáti, už sa to potvrdilo, prišli s nápadom, že mu takéto priznania vôbec nemôžu ublížiť. Podľa pôvodných zákonov sú totiž nedávno priznané zločiny už premlčané. Černák veselo môže tvrdiť, čo len chce, a najmä udávať iných. A aj keď ho nedávno odsúdili za vraždu Oláha, zasa z toho nič nebolo, pretože naše právo je také zvrátené, že doživotne odsúdení nemôžu byť ešte inak trestaní. V USA na to majú inštitút dvojnásobného a aj trojnásobného doživotného trestu, aby bolo jasné, že sa takéto ľudská bestia už von nikdy nedostane. Lebo ak by sa dostal Černák na slobodu, je vážna obava, že by svoje pomsty začal aj naplňať. Cestu na to mu tomu dláždza aj tí novinári, čo si na ňom zvyšujú sledovanosť médií a nechcú vedieť, s akými možnými následkami...

Robert LANDIS

Úspešný olympionik Matej TÓTH vždy bojuje za Slovenskú republiku Oporou je mi moja rodina

Zhovárал sa Igor VÁLEK – Foto: autor

Kto sa s ním stretol a pobudol s ním aspoň chvíľu v rozhovore, pozná ten príjemný pocit. Matej TÓTH (1983), náš úspešný reprezentant v chôdzi, má totiž okrem zlatého lesku na medailách (aktuálne aj zlatej z OH v Riu de Janeiro) na drese aj srdce dobrého človeka pod ním. Priam rovnako zlaté. Člen VŠC Dukla Banská Bystrica (od 2003). Absolvent Filozofickej fakulty UKF v Nitre (žurnalistika), člen Komisie športovcov SOV (od r. 2012), Rady olympizmu, komisie športovcov IAAF (od r. 2014), ktorý je rád, že má doma manželku Lenku a dcéry Emmku a Ninku. Začiatok športovej kariéry sa datuje od roku 1996 (mal trinásť rokov); najvýznamnejšie úspechy: Zürich 2014 – 2. miesto na majstrovstvách Európy; Peking 2015 – 1. miesto na majstrovstvách sveta; Rio de Janeiro 2016 – 1. miesto na OH. Práve spomienkou na olympijskú Brazíliu začíname aj náš rozhovor.

• Čas najväčších emócií – zákonitých po takom veľkom úspechu – zrejme prešiel, aj keď stále doznieva. Skúste sa nevelkým odstupom pomenovať vaše pocity, ktoré naďalej pretrvávajú, a myslíte si, že v pomyselnej súkromnej vitríne (popri hmatateľných medailách a cenách) ostanú zrejme navždy.

Pravdupovediac, nemám pocit, že čas najväčších emócií prešiel. Možno tie priamo pretekové aj áno, ale pri všetkých nespočetných stretnutiach a neustálom kolotoči aktivít sa mi neustále obnovujú. Na jednej strane je to príjemné (mať to stále čerstvo v hlave), ale na druhej strane nebezpečné, lebo už som tie chvíle a zážitky toľkokrát opisoval, že mám pocit, že už si ani nepamätám reálne pocity na trati v Riu, ale skôr prerozprávaný príbeh, ktorý sa každým ďalším rozprávaním obmieňa a dopĺňa. A už to ani zďaleka nie sú tie autentické pocity po prejení cieľovej čiary. Ale jeden pocit si uchovávam naozaj hlboko v sebe. Keď som si pri čakaní na dopingovú skúšku prvýkrát prečítal článok na mobile o mojom triumfe a tam bolo napísané: „Matej Tóth – olympijský víťaz!“ Vtedy som si stislo a vyhrklí slzy. Vtedy som si to naplno uvedomil.

• Ste chodec, čo dosahuje skvelé úspechy na päťdesiatkilometrovej trati. Celý, nielen športový život je takpovediac chôdzou na dlhú trať. Povedzte, kto bol a je vaša najväčšia opora popri doteraz prejdenej kilometroch a prežitých rokoch?

Jedným slovom povedané – rodina. V začiatkoch (a to platí až doteraz) to boli moji rodičia a brat. Neskôr, keď som si založil vlastnú rodinku, tak štafetu prevzali moje tri baby, ale podpora v celej širokej rodine je obrov-

Pozdrav čitateľom píše úspešný športovec a hrdý reprezentant Matej TÓTH.

ská. Pre mňa je dôležité, že títo skvelí ľudia stoja pri mne nie preto, že som úspešný, ale preto, že sa máme radi a na tituloch nám nezáleží. Ide nám o naše vzájomné šťastie.

• Verejnosť vás vníma, samozrejme, najmä vďaka športovým výsledkom. No viac ako sympatické je aj vaše angažovanie sa

v charitatívnych kampaniach, spomienkami aspoň Olympijskú kvapku krvi, Bielu pastelku a či najnovšie Ligu proti rakovine. Čo vás navádza na takéto aktivity a v čom vidíte ich potrebu v dnešnej uponáhľanej a často odľudštenej dobe?

Pomôcť niekomu je pre mňa najkrajší pocit. A keď ten niekto tú pomoc naozaj potrebuje a váži si ju,

úprimne odpovedala: „Ja som sa s ním síce nikdy nestretla, ale môj syn ho raz videl na letisku!“ Dojalo ma, že aj známy podnikateľ a mystifikátor Fedor F. spytoval si svedomie za to, že oproti prezidentskému palácu inštaloval hodiny, ktoré odmeriavali čas exprezidenta vo

Pán prezident, prepáčte!

Peter ŠTRELINGER

funkcii, a rozhodol sa ospravedlniť za ten hanebný čin: „Pán prezident, prepáčte!“ povedal, aby zmyl hanbu. V súvislosti so smrťou exprezidenta sa na pretras dostalo všeličo: napríklad, že by sa mali konečne zrušiť amnestie v súvislosti so zavlčením exprezidentovho syna... Táto kauza nás už roky omína, teraz konečne nastal ten správny čas všetko napraviť, zrušiť to, čo je nezrušiteľné, a odsúdiť vinníkov.

Musím úprimne povedať, že i ja s rozporuplnými pocitmi spomínam na veľkého nebožtíka. Hanbím sa v tejto chvíli pripomenúť, že exprezident ešte vo funkcii ministra financií s istým americkým špekulantom slovenského pôvodu (ak sa nemýlim, volal sa tuším Sumichrast) hodlali

nám Slovákom – predat Tatry. Na kauzu „Tatragate“ sa už asi tiež zabudlo. Aj na to, ako to bolo s Technopolom..., kde akýsi Michal K. ml. mal lietať milióndolarových podvodoch... A tiež v amnestiách vlastným otcom!

Napokon aj ja, ešte ako činný

novinár denníka Republika, čulo som si s nebohým pánom exprezidentom dopisoval. Moja korešpondencia týkala sa zas kauzy „Percheron“. Lísty mi z prezidentskej kancelárie nosil špeciálny kuriér. „Vážení pán redaktor,“ písal mi vtedy prezident. „V článku TASS je splnomocnená vyhlásenie, ktorý vyšiel 29. novembra 1994 v Slovenskej REPUBLIKE, znovu nastolujete otázku mojej angažovanosti v súvislosti so získaním pôžičky 500 miliónov dolárov pre náš štát a uvádzate, že som trištvrte roka nepovedal jasné slovo, ako to bolo s Percheronom... Keďže opakovane tvrdíte, že moja účasť na rokovaniach s firmou Percheron bola v rozpore s Ústavou Slovenskej republiky, chcem znova

je to o to príjemnejšie. Ja mám krásny život a ku šťastiu mi nič nechýba. Som vďačný Pánu Bohu za všetko, čo ma v živote stretlo. Mám milujúcu rodinu, krásne, šikovné a zdravé deti, žijeme si slušne v peknom dome v pokojnom meste. A o to šťastie sa chcem podeliť aj s ostatnými, najmä s tými, čo to najviac potrebujú. Preto keď ma niekto osloví, aby som svojou účasťou pomohol dobrej veci, neodmietam, aj keď je niekedy veľmi ťažké zladit' všetky povinnosti. Škoda, že má deň len dvadsaťštyri hodín.

• Viedeme rozhovor pre noviny, ktoré okrem Slovákov doma číta aj veľa krajanov. Absolvovali ste množstvo pretekov po celom svete, máte nejaký zážitok aj so Slováckmi žijúcimi za hranicami vlasti?

Stane sa, že sa nám prihovoria, veď často trénujeme v športovom oblečení s dvojkřížom na hrudi. Niekedy to prerastie aj do spolupráce alebo pomoci pre nás na konkrétnom mieste, ale nás poteší i povzbudenie a vedomie, že Slováci nám držia palce aj za hranicami našej krajiny. Príjemné chvíle s našimi krajanmi sme prežili trebárs v St. Moritz, ale i v ďalekom Mexiku, USA či Brazílii.

• Do cieľa ostáva pár metrov a v rukách vám vlaje slovenská zástava. Onedlho stojíte na najvyššom stupienku a nad kotlom olympijského štadióna vďaka vám znie slovenská hymna. Aké sú pocity, čo pre vás znamená prirodzený vzťah k vlasti?

To sú tie najkrajšie okamihy športovej kariéry. Sme síce individuálni športovci, ale nepretekáme len za seba. Pre mňa je dres so slovenským znakom obrovská pocta. A keby že pretekám len za seba, tak by som nikdy nezískal zlatú olympijskú medailu. Lebo záverečných päť kilometrov by som sám určite nezvládol. Ale s myšlienkou, že bojujem za Slovensko, že ma na trati povzbudzujú Slováci a že ma doma pred televízorami ženu státisíce Slovákov, to bola energia, ktorá prekonala aj moje možnosti. Stalo sa mi to asi prvýkrát v živote, že som cítil tú úžasnú energiu až zo Slovenska a prekonal som fyziologické možnosti môjho organizmu. Znie to síce ako kliše, ale ja som šiel skutočne na stodesať percent.

Matica slovenská odovzdala M. Tóthovi Zlatú medailu MS, čítajte na strane 12.

s plnou zodpovednosťou vyhlásiť, že moja angažovanosť v otázke získania pôžičky vôbec nebola v rozpore s ústavou ani v rozpore so záujmami našej republiky...

Kauza Percheron. Takto ju vtedy pomenoval aj pán prezident. Prípadoh obrovskej pôžičky pre Slovensko, v ktorej sa angažovala dovtedy vo finančných a v obchodných kruhoch neznáma americká firma so sídlom na Bermudách, ostáva dosiaľ nevyriešený – ako amnestie. A už sa pravdepodobne ani nikdy nevyrieši. Išlo o kontrolu tranzitného plynovodu. Čo sa týka tranzitu plynu, význam Slovenska pre Európu najlepšie pochopíme, keď si pozrieme mapu HLAVNÝCH PLYNOVODNÝCH SYSTÉMOV V EURÓPE. Naše územie bolo v prvej polovici deväťdesiatych rokov, ba ešte stále je, hoci sa už vybudovali nové trasy dopravy plynu, „Panamskou šijou Európskeho kontinentu“. Vieme si predstaviť, že pre pôžičku by sa podieľala na kontrole plynu z Ruska do západnej Európy podivná „americká eseróčka“? A pán exprezident vtedy dokázateľne osobne loboľoval v prospech nevýhodnej zmluvy pre Slovensko. Zomrel teda kráľ, nech žije kráľ! Napriek chválospevom nedá mi teda nepamätieť, že veľký mŕtvý bol tiež iba človek s mnohými chybami. „Pán prezident, prepáčte!“

Varovania pred dohodami so zámorím už berú vážne aj politici Národniari žiadajú opatrnosť a rozvahu

Jan ČERNÝ – Foto: zdroj bilaterals.org

Slovenské národné noviny dlhodobo upozorňujú verejnosť pred možnými negatívnymi následkami podpisov dohôd medzi Európskou úniou a USA a Kanadou, známymi pod skratkami TTIP a CETA. Preto v redakcii SNN s veľkou dávkou zadosťučinenia registrujeme skutočnosť, že koalíčná SNS vyzýva ministra hospodárstva dôkladne obsah týchto dohôd preskúmať.

CETA je dvojička TTIP – dohody o transatlantickom obchodnom a investičnom partnerstve. Rozdiel medzi nimi je, že CETA (Komplexná hospodárska a obchodná dohoda medzi EÚ a Kanadou) bude upravovať vzťah Únie a Kanady, kým TTIP vzťah Únie a USA. Kanadské partnerstvo sa chystá Európska únia podpisovať čoskoro, kým to americké je nateraz v nedohľadne. CETA sa „tvári“ pre EÚ výhodnejšie ako jej sestra, ale je to len zdanie, ktoré môže klamať. Ide o tisícšesťsto strán textu, v ktorom už po zbežnom prelistovaní

vidia mnohí odborníci budúce veľké problémy.

■ ZASTAVIŤ RATIFIKÁCIU

Podpredseda Zahraničného výboru Národnej rady SR Jaroslav Paška, predstaviteľ poľnohospodárskej sféry na Slovensku, ako aj v ďalších krajinách Vyšehradskej štvorky požiadali svoje vlády, aby z dohody CETA vyňali poľnohospodárstvo a potravinárstvo. Vážne výhrady k zneniu dohody má aj Konfederácia odborových zväzov SR, ktorá vidí problém v liberalizácii verejného sektora s dosahom na práva

zamestnancov. „Otvárajú sa možnosti znižovania týchto práv,“ varoval Jaroslav Paška. Dôrazné varovanie vyjadrila aj Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora. Jej predseda Milan Semančík nedávno k téme CETA vyhlásil, že „za predpokladu, že nebudeme mať podrobné informácie o rokovaní a o zmluve v rukách, navrhujeme, aby poľnohospodárstvo a potravinárstvo boli z rokovani o medzinárodných dohodách vyňaté“.

■ SPLNOMOCNENEC PREKVAPUJE

Oficiálne stanovisko vlády nepoznáme. Viac-menej sa ho

dozvedáme iba z informácií portálu euractiv.sk, z ktorého citujeme: „Vyjednávania o Komplexnej hospodárskej a obchodnej dohode (CETA) Únia s Kanadou uzavrela už v auguste 2014. Zmluva je momentálne v procese ratifikácie v členských štátoch Únie a jej finálny podpis sa očakáva už na samite EÚ – Kanada koncom októbra. Tomu by už nemalo nič stať v ceste,“ potvrdil po rokovaní Rady EÚ pre všeobecné záležitosti Ivan Korčok, splnomocnenec vlády SR pre predsedníctvo SR v Rade EÚ. „Naším jednoznačným cieľom je ukončiť proces a podpísať dohodu s Kanadou,“ povedal pri tej príležitosti splnomocnenec vlády.

■ ZAPOJENIE ODBORNÍKOV

Aj keď I. Korčok hovorí o vykolikovanej ceste, v jej uskutočnení by naozaj malo niečo ešte stáť, a to prezieravosť a zdravý rozum, ako aj dôkladné posúdenie budúceho postavenia našich poľnohospodárov v rámci svetovej konkurencie. „Je nevyhnutné dôkladne sa oboznámiť s touto dohodou a podrobiť ju diskusi v širokej odbornej verejnosti,“ žiada SNS vo výzve ministra hospodárstva, a tým aj vládu SR, a upozorňuje na to celú našu verejnosť. V súvislosti s dohodami TTIP a CETA najnovšie vyjadrilo ostrý negatívny postoj Francúzsko.

„Európa by sa mala postaviť silnejšej zaoceánskej praxi využívať takzvanú exteritoriálnu pôsobnosť svojich zákonov na vymáhanie obrovských platieb od európskych firiem, najmä bánk.“ Uvádza sa to v správe francúzskeho parlamentu. „Táto prax je zneužívaním zákonov a veľmi sa podobá vydieraniu,“ povedala agentúra Reuters socialistická poslankyňa Karin Bergerová. No a práve exteritoriálna pôsobnosť amerických a kanadských zákonov je tiež súčasťou sporných zmlúv. Inými slovami, ide o pripravovaný ekonomický diktát Európe.

POZNÁMKA

Rozlúčka s druhým slovenským prezidentom Michalom Kováčom bola bombastická. Pokiaľ ide o poradie, prvým slovenským prezidentom v období 1939 – 1945 bol Dr. Jozef Tiso. Historické fakty netreba obhádzovať. V rokoch 1939 – 1945 existovala prvá Slovenská republika. Na jej čele stál Dr. J. Tiso. Michal Kováč bol teda buď druhým slovenským prezidentom v poradí, alebo prvým slovenským prezidentom demokratickej druhej Slovenskej republiky.

Premenil kostol na súdnu sieň

Pätročnú existenciu slovenskej štátnosti nemožno ignorovať, napriek tomu, že vyrástla pod krídlami Tretej ríše a vládol v nej autoritárny, nedemokratický režim. Napriek tomu, že vznikla pod patronátom fašistického politika Adolfa Hitlera, akceptoval ju aj vodca komunistického režimu Sovietskeho zväzu Josif Vissarionovič Stalin. Do Bratislavy vyslal sovietskeho veľvyslanca. Pred skončením druhej svetovej vojny však Stalin Edvardovi Benešovi prisľúbil, že po skončení vojny môže obnoviť republiku, v ktorej budú Slováci hrať druhé husle. Slováci pod nadvládou Prahy boli do roku 1993.

Prvého januára 1993 začalo Slovensko existovať ako samostatný štát. Vznikla v histórii druhá Slovenská republika, a Bohu vďaka na demokratických princípoch, ktoré pretrvávajú a fungujú dodnes. Najväčšiu zásluhu na jeho zvrchovanosti a štátnosti mal Vladimír Mečiar. Treba priznať, že občas to so svojou razantnosťou prehánal a mnohé rozhodnutia mohol vykonať lepšie. Nemal rád novinárov, no nie až natoľko ako nemecký predseda vlády Kohl, ktorý v tom čase kopol jedného novinára, ktorý ho v novinách kritizoval, do brucha. V čase Mečiarovho vládnutia urobil všetko pre to, aby Slovensko vstúpilo do NATO a Európskej únie. Dnes už nebohý Michal Kováč vynikol ako politik popri ňom, možno v jeho tieni. Za vlády Mečiara sa stal prezidentom. Škoda, že si postupne prestali rozumieť. Na príčine bol aj Mečiarov charakter ale aj to, že sa prezident Kováč obklopil poradcami a spolupracovníkmi, ktorí pre vznik slovenskej štátnosti ani prstom nepohli. Ba skôr intrigovali proti nej.

V uplynulých dňoch prezident Michal Kováč zomrel. Rozlúčka s ním bola pod Tatrami pompejná. Temnou stránkou rozlúčky boli úplne zbytočné útoky médií a Kováčových priateľov na obdobie mečiarovej vlády ako aj priamo na Mečiara. Pokiaľ ide o noviny, rozhlas a televíziu, tak človek to akotak chápe. Ale že to Slovák počuje v kostole z úst terajšieho prezidenta Andreja Kisku či Kováčovho poradcu Pavla Demeša, tak je to svetová rarita. Predovšetkým tieto dvaja premenili kostol, kresťanskú rozlúčku s mŕtvym na súdnu sieň a priam politický retribučný súd Akoby bol Mečiar politickým vojnovým zločincem. V kostole majú odznívať sväte omše, modlitby, pokánia, spolupatričnosť, odpustenie a nie nenávisť obvinenia.

Prikladne sa so slovenským prezidentom rozlúčil zástupca Židovskej obce na Slovensku. Akceptoval, že je v kresťanskom kostole a nie v prepolitizovanej súdnej sieni.

Ján POLHORSKÝ

Požadovaný nárast miezd v školstve si štátny rozpočet nemôže dovoliť Pri laviciach najprv zmeny a potom platy

Róbert HÖLCZ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Podľa vývoja makroekonomických ukazovateľov je na tom Slovensko dobre. Občanov takmer vôbec nezaujímajú migranti, a už vôbec ich neznepekujú vystúpenie Británie z Únie. Čo však občanov zaujíma, sú nízke platy – najmä v školstve, a rozhadzovanie peňazí v zdravotníctve. A myseľ podnikateľov zamestnávajú neustále zmeny v daňových a odvodových povinnostiach...

Projekt „hodnota za peniaze“ ukázal, ako sa „hospodári“ v toľko kritizovanom zdravotníctve. Peňazí doň podľa všetkého ide dosť, majú však asi nesprávny smer. Na funkciu šéfa rezortu musel prísť krízový manažér, aby sa potvrdilo, že netreba rozumieť ani tak predmetu podnikania ako rozumieť manažovaniu hodnoty za peniaze a výsledky sa musia dostať. S niečím podobným sa stretávame aj v toľko kritizovanom školstve. Zo zákona môžu v ňom pôsobiť len učiteľia s pedagogickou kvalifikáciou. Ako ukazuje dlhoročná prax, už to nestačí.

■ STUPŇOVANIE ŠTRAJKOV

Koniec minulého a začiatok tohto školského sa spája so štrajkami učiteľov za vyššie platy. Požadovaný nárast miezd si však štátny rozpočet nemôže dovoliť z jednoduchého dôvodu – len čo by sa tak stalo, aj ostatní zamestnanci v štátnej správe budú tiež požadovať viac, a tak predstava o budúcom vyrovnanom štátnom rozpočte by sa rozplynula. Samozrejme že oprávnenosť takého vysokého nárastu plátov učiteľov môžeme hodnotiť z rôznych hľadísk, najmä ak zohľadníme, aké je denné využívanie pracovného času učiteľa, koľko majú dovolenky, riaditeľského a iného voľna... Ak by sme

terajšie priemerné platy učiteľov vydělili počtami odpracovaných hodín, hodinovú mzdu pedagógom by asi závideli pracovníci aj v tých najlepšie platených sektoroch, a to už o zodpovednosti za výsledky ich práce radšej pomlčíme, aby sme neprilievali oheň do ohňa. Nie neopodstatnená je aj otázka, prečo plošne zvyšovať platy všetkým bez rozdielu zabezpečenia kvality vzdelávacieho procesu tak, aby absolventi stredných škôl boli alebo použiteľní v praxi, alebo študovali na vysokých školách tie študijné smery, ktoré sú potrebné v štruktúre zamerania našej ekonomiky. Ak už chceme zvyšovať platy, prečo nie sú mzdové prostriedky pridelené a o ich rozdelení potom rozhodne riaditeľ školy tak, ako to napokon platí v podnikateľskej sfére?

S čím treba súhlasiť, sú nízke platy špičkových učiteľov, ktorí garantujú kvalifikačnú odbornosť tej-ktorej školy a učia najmä maturitné predmety. V prípade, že dostanú rovnaký nárast platu ako aj ostatní, stratia záujem zvyšovať svoju odbornú úroveň a tak zapadnú do priemeru.

■ ZMENY V SYSTÉME

Pred zvyšovaním plátov v školstve však treba urobiť zásadné zmeny

v štruktúre odborných škôl aj pokiaľ ide o ich počet a lokalizáciu v rámci okresov a krajov. S tým súvisí počet učiteľov a vôbec štruktúra pedagogického zboru tak, aby zodpovedali potrebám a požiadavkám trhu práce. Všetky ostatné požiadavky zo strany študentov a rodičov sa môžu zabezpečovať v systéme súkromného školstva. V každom prípade treba zrušiť zavedený kreditný systém „zvyšovania kvalifikácie učiteľov“, ktorý okrem mŕňania peňazí z eurofondov neprinesol nič navyše. Treba tiež prehodnotiť potreby priamo riadených vzdelávacích inštitúcií ministerstva s duplicitnými funkčnými náplňami.

Štruktúrne zmeny v našom strednom školstve sú však politická záležitosť, do ktorej sa politici neradi púšťajú pre možné straty voličských hlasov. Napokon aj pre školstvo platí to čo pre naše zdravotníctvo. Na funkciu ministra potrebujeme krízového manažéra, ktorý v školstve nemusel pracovať, ale rozumie manažovaniu hodnoty za peniaze v školskom systéme a dokáže uskutočniť toľko požadované štruktúrne zmeny. Zvyšovať najprv platy a potom uskutočniť očakávané zmeny by nás vyšlo poriadne draho, čo napokon zaplatia ako vždy daňoví poplatníci.

S jubilujúcim básnikom a spisovateľom Stanislavom HÁBEROM nielen o jeho tvorbe Ani ja nie som dobrý človek...

Zhovárал sa Emil SEMANCO – Foto: archív autora

Na konte má dvadsaťšesť vydaných knížiek a ďalšie sa mrvia od nedečkavosti, aby im pripol čitateľské krídla a dal povolenie na štart. Niekoľko rokov sme plece pri pleci sedeli vo viacerých redakciách, kde som takmer záväzivo hľadel na jeho eruptívnu pracovitosť. Takmer ma ňou „deptal“, a ešte viac vyhláseniami, koľko kníh má napísaných a len čaká, ktorý vydavateľ po nich siahne. Keďže slovenskí editori sa v ochote dávať priestor aj experimentálnym tvorcom nepredbiehajú, „nevídaných kníh“ je viac ako tých vydaných.

• **Viem, že je to téma na samostatný rozhovor, ale ako to vlastne je s tým publikovaním?**

Prvá básnička mi vyšla v novinách, keď som mal šesť rokov, takže publikujem štyridsaťštyri rokov... Pokiaľ mi pamäť siaha, vždy som tvrdil, že budem spisovateľ. Chcel som to už ako trojročný, len ma dosť škvelo, že neviem správne ukladať písmenká na papier. V šiestich rokoch mi to už šlo, tak som mohol začať...

• **Nedávno ste oslávili päťdesiatku. To je akurátny vek na porozumenie svetu, ľudom i dianiu v ňom, na žurnalistickú zrelosť. Čitatelia, čo boli zvyknutí vás pravidelne čítať na stránkach novín, sa pre seba pýtajú: kam sa ten Háber podel? Chýbajú im vaše analýzy, komentáre, postrehy – ostré pero, čo niekedy prerážalo alebo kliesnilo cestu k pravde...**

Ako novinár už verejne nevystupujem, ale zďaleka nie som ticho. K našej politickej súčasnosti sa radšej nevyjadrujem. Musel by som byť vulgárny, a to mi moja slušná výchova nedovolí.

• **A čo vás natoľko zasiahlo, z čoho je tá dezilúzia?**

Vychovávali ma v úcte k všetkým ľudským obetiam. Osobitne k obetiam fašizmu. Som absolútne skrúšený z predstavy, že my – povstalecký národ – máme v parlamente zoskupenie, ktoré tomuto izmu poklonkuje. Ak minister školstva Peter Plavčan nedávno sľuboval, že deti budú chodiť do koncentračných táborov, aby sa poučili z histórie, tak dnes už z toho akoby potichu zišlo... Neviem si predstaviť lepšie investované prostriedky ako do výchovy budúcich generácií.

• **Veď aj vy ako spisovateľ môžete ľudom otvárať oči, nie?**

Usilujem sa o to na každej literárnej besede, kam ma pozvú. A precestoval som už celé Slovensko najmä vďaka mojej knihe Štefánik po pristáti zastrelený? Žiaľ, napriek veľmi živej odozve – lebo na moju besedu prídajú vždy aj tristo ľudí, no niekedy, samozrejme, hoci len desať – štátne orgány doteraz nereagovali na potrebu exhumácie telesných pozostatkov generála...

• **Podľa vášho curriculum vitae ste tiež začínali profesijnú dráhu ako vojak – teda najprv ako študent na vojenskom gymnáziu a potom ste pokračovali na vysokej leteckej škole vo vojenskej odbornosti pilot nadzvukových lietadiel. Čo sa stalo, že ste doleteli?**

To sú školské reálie. Faktom je, že som publikoval oveľa skôr. Vždy som chcel lietať. Žiaľ, tento môj sen sa skončil po tragickej autohavárii, keď ma zrazil opitý policajt a ťažko mi poranil hlavu. Rok a pol som strávil v nemocniciach od Prahy po Košice. Z pilotného výcviku ma vylúčili a dovtedy projektovaný svet sa mi zrútil. Zostalo len, alebo naštastie, písanie.

• **Za vaše diela často pripájajú označenie – mystické. Čo je na mystike také podmaňuje, že ste jej uverili alebo podľahli?**

Celý náš život je mystika. Najdôležitejší bol pre mňa zážitok viery (1986), keď nám s manželkou zomieralo naše malíčky dieťa.

Tvorbu Stanislava HÁBERA ocenil nedávno aj pápež František.

Vtedy nám lekári povedali, že nie je nádej a máme sa s ním rozlúčiť. Nezmielil som sa s touto predstavou. Šiel som do chrámu. Na jeho prahu som si kľakol ako nehodný hriešnik. Oltár odtiaľ nebolo vidieť. Prosil som o život dieťaťa. Hmota pred mnou zrazu zmizla a ja som jasne zazrel oltár. Vyžaroval obrovské svetlo. Pretínalo mi hrudnú kosť a cítil som neznesiteľnú bolesť. Myslel som, že zomieram. Tá bolesť bola krásna, ak to možno o bolesti povedať. V tom okamihu som vedel, že naše dieťa bude žiť! Zároveň som pocítil aj pohyb rukou po ramenách. Obzrel som sa. Nikto za mnou nestál. Ten dotyk som zreteľne pocítil. Ktosi mi z ramien sňal ten bolestný kríž...

Dieťa nám lekári dali domov. Synček podstúpil niekoľko operácií mozgu, nevedel okom pohnúť, nedokázal sa usmiať, bez prestania kričal od bolesti. Mal obrnu a milosrdnejší doktor tvrdil, že ak prežije, nikdy nevstane, nebude chodiť. A ak, tak len pomocou invalidného vozíka či bariel. Ak by aj podrástol, čaká ho nanajvýš osobitná škola. Skrátim to. Dva roky som dieťa učil bicyklovať. Moja žena stála v okne a plakala. Naučil som ho udržať rovnováhu, krútiť pedálmi, plávať, hrať tenis, futbal, skončil vysokú školu s červeným diplomom a už je dávno dospelý. Je to náš vymodlený zázrak.

• **A čo váš mystický román Kristus...**

Od jeho napísania po vydanie ubehlo desať rokov. Napísal som ho ako rozprávanie hlavného hrdinu – Ježiša. Po vyjdení románu ma čakala doma v poštovej schránke obálka s adresou od bratislavského arcibiskupského úradu. Keď som zazrel spätnú adresu, v duchu som sa spytoval, čo mi to chce Jeho Eminencia arcibiskup Zvolenský oznámiť? Lenže v obálke bola ďalšia a na nej stálo, že odosielateľ ho posla

z adresy Casa Santa Marta, Città del Vaticano...

• **Nie je to adresa sídla pápeža?**

Presne tak. Svätý Otec František mi poslal osobný list. Poďakoval sa mi za román Kristus a pridala vetu, že Boh má vo mne veľkú reklamu. Poslal mi tiež osobitné apoštolské požehnanie.

• **Prekvapujete ma. A objavila sa už niekde táto informácia?**

Nie. Slovenské národné noviny sú prvé, ktorým o tom hovorím. Ľuď vo všeobecnosti tieto témy nezažívajú. Teraz bola trebárs svätorečená Matka Terézia. V marci 1990 som s ňou pripravil pre Slovenskú televíziu rozhovor. Neviem pochopiť, že si na to pri tejto výnimočnej udalosti nikto nespomenul. Veď v televíznom archíve by tento dokument mohli vyhľadať a zaradiť aktuálne do vysielania.

• **Kde ste sa stretli s touto sväticou?**

V Nitre u Jeho Eminencie kardinála Jána Chryzostoma Korca. Vtedy som sa Matky Terézie pýtal, prečo zakladá Rád misionárov lásky na Slovensku, veď my tu (bolo to v marci 1990) nemáme chudobných, bezdomovcov a žobrákov... Matka Terézia sa smutne usmiala a povedala mi: Ale budete mať, budete... Často si na to spomeniem, keď vidím tieto zubožené bytosti v našich uliciach.

• **Vidíte, či chceme, alebo nie, opäť sme pri politike. Na vás akoby som videl pupočnú šnúru politiky. Trojnásobný slovenský premiér Vladimír Mečiar, ktorý v nej pôsobil takmer štvrtstoročie, mal okolo päťdesiat hovorov. Ale len jeden bol u neho v tejto pozícii viac ráz. V rôznych**

časových obdobiach ste boli jeho hovorcom trikrát. O tom sa už dajú napísať memoáre... Nechcete to zúročiť?

Ťažko. Vladimír Mečiar je historická osobnosť. Má viacero tvári. Ponuky na napísanie spomienok som už mal. Netvrdím, že tak nikdy neurobím, ale určite nie v najbližšom čase. Napokon, už vo vašej otázke je časť odpovede. Bol som trikrát jeho hovorcom v rôznych obdobiach, a pritom som sa nikdy v politike nechcel angažovať. Dodnes to v podstate nechápem, že ma osud až tak ťažko skúšal.

• **Použili ste to pravé slovo? Ťažko?**

Skutočne prežívam krutý čas dezilúzie. Niektorí ľudia, čo so mnou prešli časť tejto politickej štrapácie, jednoducho prevrtili kabáty. Preto som radšej ticho.

• **Ale práve teraz sa k politike vyjadrujete – a s dešpektom...**

Lebo sa pýtate. Inak by som sa musel pýtať všetkých kompetentných, čo urobili, aby extrémisti v slovenskej politike neboli? Zo slovenskej podoby politiky a jej prezentácie v parlamente som zhrozený. Radšej preto sledujem európske dianie, pretože sa nás viac dotýka.

• **Myslíte na utečencov a na problémy migrácie?**

Ano. A svojím spôsobom sa v tejto veci angažujem. Svätému Otcovi som poslal návrh Deklarácie ekumenického vyznania. Reagoval som tak na návrh Šimona Peresa. Tento izraelský exprezident navrhol pápeža Františka za predsedu Organizácie spojených náboženstiev. Je to podnetná myšlienka. Jej uskutočnením by sa azda konečne vytvorila báza na ukončenie nezmyselných, nábožensky motivovaných extrémistických šialenstiev. Bola by to platforma, na ktorej by sa mohli zísť a zhodnúť všetky náboženstvá. Nositeľ Nobelovej ceny za mier Šimon Peres je nesmierne rozhladený, múdry človek.

• **Je zaujímavé, akú korešpondenciu udržiavate. Čo je obsahom vami navrhovanej deklarácie?**

Krátkych päť bodov. K piatim bodom je pripojených päť vysvetliviek. Bod 1. Boh existuje; 2. Boh je všade a vo všetkom a my sme v Bohu, ako je Boh v nás; 3. Boh nám dal slobodnú vôľu; 4. Láska je Boh; 5. Každý, kto cíti lásku, cíti Boha. Vysvetlivky k prvému bodu: 1. Má od ľudí veľa mien, ale je len jeden; 2. Boh nás vidí tými istými očami, akými ho vidíme my; 3. Boha môžeme slobodne vyznávať, naša slobodná vôľa je v tom, ako prijíname, čo nám Boh dáva; 4. Všetci ľudia cítia lásku, a teda všetci ľudia sú veriaci, či už o tom vedia, alebo nie; 5. Boha cítia aj tí, čo si myslia, že nejstujú.

• **Môže byť Organizácia spojených náboženstiev hrádzou na rozširujúci sa extrémizmus?**

To neviem. Môže však prispieť k dialógu. Musíme sa o problémoch rozprávať. Napríklad Abrahám je dôležitá osobnosť pre svetový judaizmus, kresťanstvo aj islam. Máme teda rovnaké osobnosti. Prečo by sme nemohli nájsť zhodu, ako žiť v slobode, mieri a priateľstve?

• **Nevraživosť a extrémizmus však nie sú otázky len náboženské.**

Súhlasím, a tiež sa netýkajú len utečencov. Myslím si, že nemecká kancelárka Merkelová má v prístupe k riešeniu krízy utečencov pravdu – sme povinní pomáhať slabším, hla-

dajúcim mier a demokraciu. Tak ako s pani Merkelovou v tomto súhlasím, tak s ňou nesúhlasím, pokiaľ ide o bezpečnosť. Žijeme predsa v 21. storočí plnom digitálnej techniky. My dnes nevieme rozlíšiť, kto sú skutoční utečenci a kto extrémisti? My máme pomáhať utečencom. Celá naša civilizácia vznikla vďaka utečencom. Aj Ježiš Kristus bol utečenec, veď ušiel (v Máriinom náručí) pred Herodesom do Egypta. Zároveň sme povinní zabezpečiť bezpečnosť našich občanov. Verím tomu, že ak máme na ochranu našej bezpečnosti, máme aj na pomoc utečencom. Emócie, pochopiteľne, hýbu každým človekom. Ani ja nie som dobrý človek...

• **Ako to myslíte? Nie je to prikre tvrdiť o sebe, že nie ste dobrý človek?**

Zistil som o sebe, že sú ľudia, čo mi v živote ublížili natoľko, až som schopný im to oplatiť a tiež im ublížiť. Z racionálneho hľadiska sa usilujem tomu predísť – jednoducho sa s nimi nestretávam. V opačnom prípade by som sa zrejme neovládol a pomstil sa. Ak to viem sám o sebe, ak to vieme o sebe všetci, že sa za istých okolností správame inak, než je nám vlastné, prečo sa v čase úžasných technológií nevieme ochrániť a vyselektovať, kto utečenec je a kto nám príšiel ublížiť? A, samozrejme, sa takto aj chrániť.

• **Som zvedavý, čo robíte, ak nehovoríte za politikov... Čo môžu čitatelia či diváci čakať z vašej tvorivej dielne – ako sa to zvykne majstrom slova v interview nadhadzovať...**

V troch renomovaných vydavateľstvách sú pripravené tri moje nové knihy. Romány Kričiacie kamene (Ikar), Svätí na každý deň (Limerick) a Ariadnin dažď prinášajú absurdity (Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov). Kedy vyjdú, neviem. Dokončil som román Stále utekám domov, podľa ktorého som spracoval filmový scenár Úsmevy z pekla. Najlepší filmoví dramaturgovia na Slovensku mi o ňom povedali, že je výborný, žiaľ, zatiaľ sa nenašla naň produkcia a ťažko povedať, či sa dajaká nájde. Dokončil som detský muzikál Šimšilijum, ale napriek príslubu z divadla od svetoznámeho režiséra zatiaľ je jeho realizácia v nedohľadne. Medzi tým si na jednom filmovom portáli môžu diváci pozerať môj film z roku 1992 Tisíc malých princov, ktorý som nakrútil v krajinách bývalej Juhoslávie v čase vojny v roku 1992. Tento film vysielali opakovane ešte na zanikajúcom federálnom televíznom okruhu z Prahy. Dodnes mám naň živé ohlasy, aj keď má tento protivojnový poetický film už dvadsaťštyri rokov. V čase svojho vzniku však prispel k tomu, aby sa Česko-Slovensko delilo mierovou, a nie vojnovou cestou ako v bývalej Juhoslávii. Kedy však spomínané diela uzrú svetlo sveta, skutočne neviem.

• **Z týchto slov tiež trčí zatrpknutosť. Prečo je to tak?**

Spomeniem moju dávnejšie vydanú knihu Mäkké F. V Čechách som v súťaži vyše stovky rukopisov od českých autorov a pár desiatok slovenských dostal za tento rukopis výročnú českú literárnu cenu Quo vadis? (2009). Cena bola pod garanciou predsedu českého senátu Petra Pitharta a českého ministra kultúry Václava Ježka. Prvé, druhé ani tretie miesto porota neudeluje. Iba jednu cenu Quo vadis? za rok! A keď táto kniha o rok na to vyšla, na Slovensku sa o nej objavila krátká recenzia, aj to takého znenia, že je to, s prepáčením, hovno a ešte to tak aj smrdí...

• **Naozaj? Zrejme zveličujete. Ako si to vysvetľujete?**

Možno by stačilo napísať – lebo Mečiar... Keďže som preňho pracoval, tak som na Slovensku horší od prašiveho.

Srbi referendum vyjadrili, že chcú Deň republiky sláviť aj naďalej Balkánci neškrtli vojnu zo slovníka

Martin JARINKOVIČ – Foto: internet

Najdiskutovanejšou otázkou posledných týždňov, ktorá rozpálla staré frontové línie etnicky rozdelenéj Bosny a Hercegoviny, sa stalo právo Republiky Srbskej (jednej z dvoch entít Bosny a Hercegoviny) na organizovanie referenda. Spory okolo referenda vyhrtili situáciu v regióne natoľko, že hrozba, resp. vyhružky (chvalabohu len vo verbálnej rovine) vojnou sa znova vrátili do politického diskurzu Balkánu. Napriek všetkým tlakom a hrozbám sa však referendum 25. septembra 2016 úspešne uskutočnilo a k nijakému konfliktu nedošlo. Čo však prinesie budúcnosť?

Do urny hádže svoj hlas Milorad DODIK.

Iniciátorom referenda bol predseda najsilnejšej vládnej strany – Zväzu nezávislých sociálnych demokratov (SNSD) – a zároveň prezident Republiky Srbskej Milorad Dodik. Referendum malo byť reakciou na tlak sarajevskej politickej špičky na čele s predákom Strany demokratickej akcie (SDA) Bakírom Izetbegovićom, ktorá sa usiluje o zrušenie, respektíve o zákaz osláv výročia vyhlásenia vzniku Republiky Srbskej z 9. januára 1992. Zámenkou, ktorá sa medzičasom stala súčasťou oficiálneho rozhodnutia Ústavného súdu Bosny a Hercegoviny v tomto prípade, je údajné porušenie práv ostatných konštitutívnych národov – Bosniakov a Chorvátov v Republike Srbskej, keďže 9. január je zároveň sviatok sv. Štefana podľa pravoslávneho juliánskeho kalendára. Podľa ústavy totiž nemôžu mať status štátnych sviatkov (teda sviatkov záväzných pre všetkých občanov) náboženské sviatky jednotlivých konfesií. Pre človeka znalého pomerov nie je nijaký problém vidieť priehlad-

nosť tohto zastieracieho manévru. Ústavný súd je v realite Bosny a Hercegoviny politický orgán, v ktorom majú bosniacki (moslimskí) sudcovia spolu s hlasmi sudcov delegovaných „medzinárodným spoločenstvom“ vždy väčšinu a srbských sudcov jednoducho prehlasujú.

Už od čias vojny v rokoch 1992 – 1995 až dodnes je železnou logikou „medzinárodného spoločenstva“ stáť na strane Bosniakov (moslimov) proti Srbom. Z hľadiska historického kontextu to nie je žiadna novinka. Bosniacki Srbi boli pre svoju vzdorovitosť považovaní za hlavných nepriateľov každej okupačnej sily. Či už Turkmami, ktorí bašovali v Bosne v rokoch 1463 – 1878, alebo Rakúsko-Uhorskom, ktoré prevzalo Bosnu po Turkoch a ovládalo ju až do roku 1918, alebo aj počas ustašovsko-nacistickej okupácie počas druhej svetovej vojny.

■ PODSTATA SPORU

Pravou podstatou sporu o referendum je snaha Sarajeva o postupnú

likvidáciu Republiky Srbskej a unitarizáciu štátu pod bosniacki (moslimskou) dominanciou. Tichú podporu má Sarajevo zo Západu, kde už oddávna počúť hlasy o revízii Daytonu. Po tom, čo musela v minulosti Republika Srbská zmeniť zástavu, znak a hymnu (odstrániť v nich komponenty priamej spojitosti s materským Srbskom, resp. srbským historickým kontextom), malo nasledovať zrušenie dňa republiky a neskôr aj samotného názvu Republika Srbská. Podľa vyjadrenia Milorada Dodika, ktoré odznelo v relácii „Specijal“ Rádiotelevízie Republiky Srbskej, má hra o 9. január ďalekosiahle dôsledky – Sarajevo sa snaží presadiť tézu, že Republika Srbská vznikla až Daytonskou mierovou zmluvou (1995), čím by sa spochybnila legitimita orgánov a armády „vojnovéj“ Republiky Srbskej. Republika Srbská však podľa srbskej strany vznikla legálne z vôle jej občanov, a nie je vojnovým výtvorom, lež vznikla ešte pred vojnou v Bosne. Minca má aj svoj rub. Bosniaci (moslimovia) sa právom obávajú, že terajšie referendum je len úspešnou generálkou referenda o odtrhnutí sa Republiky Srbskej od Bosny a Hercegoviny, ktoré Milorad Dodik ohlásil ako svoj dlhodobý politický cieľ. Vzhľadom na dvojaký meter západných mocností sa nemožno bosniackym Srbom čudovať. Západ kosovským Albáncom doprial „samostatnosť“ aj za cenu obetí bezohľadného bombardovania, no Srbov v Bosne núti zotrvať v spoločnom štáte, v ktorom žiť nechcú. Podľa akého princípu musia Srbi zotrvať v Bosne – tejto Juhoslávii v malom – ak predtým mocnosti uznali rozpad „veľkej“ Juhoslávie

a právo na samostatnosť všetkým jej národom? Aký má zmysel udržiavať pri živote štát pod dominanciou jedného národa na úkor dvoch ostatných. Veď paralelne s otázkou Republiky Srbskej sa otvára i otázka postavenia chorvátskeho národa, ktorý nedosiahol v Daytone vytvorenie vlastnej entity a v súčasnosti je v podstate majorizovaný v moslimsko-chorvátskej časti štátu (Federácii Bosny a Hercegoviny).

■ DODIKOVE VÍTAZSTVÁ

Milorad Dodik sa nateraz právom cíti víťazom. Po úspešných lokálnych voľbách, uskutočnených len týždeň po referende (2. 10. 2016), v ktorých s prevahou zvíťazil jeho SNSD, vyhlásil že Republika Srbská zažila v priebehu siedmich dní dve veľké víťazstvá. Akú cenu za to bude musieť priniesť samotný Dodik, je zatiaľ ťažké predvídať. Bakir Izetbegović mu predpovedal osud S. Miloševića či M. Kaddáfího. „Medzinárodné spoločenstvo“ (čiže Washington a Brusel) ústami svojho protektora v Bosne a Hercegovine Valentina Inzka hrozí zatiaľ nešpecifikovanými sankciami. Dodik bol predvolaný na vypočúvanie do Sarajeva a hrozí mu trestné stíhanie. Je to však hráč silných nervov, ktorý sa nebojí rizika. Za desať rokov si vybudoval silnú pozíciu doma i v regióne Balkánu, pričom sa opiera o nedvojzmyselnú podporu čoraz silnejšej Moskvy a podceňovať nemožno ani jeho srdečné vzťahy s Izraelom. Podarí sa ho jeho protivníkom politicky eliminovať? Aký bude osud Bosny a Hercegoviny? Prežije, len ak sa s ňou stotožnia všetci jej obyvatelia. Podnetné pre bosniacki ľudov by mohli byť v tomto smere myšlienky prof. Esada Durakoviča, ktorý v relácii Senada Hadžifežoviča v súkromnej televízii Tv Face povedal, že Bosniaci potrebujú, aby sa udržala Bosna a Hercegovina, lebo bez nej sa neudržia v tom priestore, a aby sa udržala Bosna a Hercegovina, potrebujú aj Chorvátov aj Srbov, a preto musia namiesto úzkej bosniackej politiky robiť politiku celobosniacku, súčasťou ktorej musí byť eliminácia islamistických tendencií a arabského vplyvu v Bosne.

TV a Jacky Suttonová, bývalá producentka BBC, pretože odhalili a podrobne zverejnili, ako turecká vláda podporuje ISIS a otvára hranice pre teroristov. V celej tejto zločinnej akcii MIT, o ktorej vtedy mlčali Američania aj Briti, mal podľa ruských tajných služieb prsty Erdoganov syn Bilal, hlavný pašerák lacnej ropy z ISIS.

■ ANI TIEN PODOZRENIA...

Čudné vzťahy Turecka s tzv. Islamským štátom sa prezentovali pred publikom západného sveta ako záhada; na Turecko ako spojenca USA a dôležitého člena NATO nemal padnúť tieň podozrenia. Lenže v dnešnom svete sa nedá prakticky nič utajiť: aféry vrážd, dodávanie zbraní teroristom Islamského štátu a pašovanie krvavej ropy boli známe mnohým žurnalistom západných médií. Pravdaže, u nás sa o tom vtedy nepísalo a nehovorilo, lebo vedieť, kto porušuje ľudské práva nemôže byť nikto iný iba Putin.

Erdoganova administratíva sa zahráva s ohňom, koketovanie s tzv. Islamským štátom sa Ankara vracia v podobe teroristických útokov džihadistov a falošná hra s Kurdmi a so Sýriou je príčinou nestability v regióne. Prezident Erdogan berie rozohranú partiu ako príležitosť zvýšiť váhu Turecka ako regionálnej mocnosti, ako významného strategického partnera Západu. Zatiaľ si to môže dovoliť. Predstavitelia Európskej únie mu sľubujú bezvízový styk a všetkému, čo prichádza z Anatólskeho polostrova, potichu prítakávajú v nádeji, že s pomocou Turecka sa im podarí zvládnuť migračnú krízu.

Akoby všetci zabudli, že s Turkami boli vždy problémy.

Turecko načrtáva nové kontúry medzinárodných vzťahov Jazyček na geopolitických váhach

Ludovít ŠTEVKO

Po nedávnom, v poradí druhom stretnutí Vladimíra Putina s Tayyipom Erdoganom Západ očividne znervóznel. Komisárka Federica Mogheriniová, formálne zastupujúca zahraničnú politiku EÚ, poslušne čaká na pokyn z Washingtonu a samotní predstavitelia USA váhajú s reakciou v obavách, že nevyspytateľné vedenie Ankary sa otočí chrbtom k NATO a Rusko bude využívať Erdogana ako páku na presadenie svojich cieľov v konfrontácii so Západom.

V trojuholníku záujmov Ruska, Turecka a USA má tromfy v rukách ruský prezident Vladimir Putin, a to je pre mnohých neprijemné zistenie, pretože established Bruselu a Washingtonu nevie, čo sa ešte skrýva v tieni Erdoganovej ríše pre neúspešne zinscenovanom prevrate.

■ NOVÉ KONTÚRY

Stretnutia oboch prezidentov v Petrohrade, ale najmä v Istanbule na Svetovom energetickom kongrese načrtli nové kontúry politických vzťahov, ktoré sa majú pretaviť do konkrétnej ekonomickej spolupráce. Obaja spečatili podpisom plán pokračovať v začatej výstavbe plynovodu Turecký prúd, vedúceho popod Čierne more do Turecka a do Európskej únie.

„Turkish Stream“ je ďalšou porážkou USA na medzinárodnej scéne, píše Deutsche Wirtschafts Nachrichten, pretože podiel Ruska ako dodávateľa energie na európsky trh sa zvýši a Washington príde o kontrolu nezanedbateľnej časti hospodárskeho priestoru v Európe. Okrem toho americký bridlicový plyn stratí konkurencieschopnosť.

Erdogan vyslal Bielemu domu signál, že vie, kto za hranicami napísal

scenár tureckého puču a dal nepriamo najavo aj to, že vie, aké tajné služby ho včas upozornili na chystaný prevrat. K zblíženiu Moskvy s Ankarou neprišlo krátko pred hektickými júlými udalosťami náhodne. Kremľ najprv prijal Erdoganovo ospravedlnenie za zostrenie stíhačky Su-24 a potom obaja predstavitelia začali rokovať o pochovaní nepriateľstva a zrušení vzájomných ekonomických sankcií.

■ PARTNERSTVO Z ROZUMU

Erdogan vzápätí po prevrate privítal bezvýhradnú Putinovu podporu a nešetril kritikou na adresu Spojených štátov za ich vlašnú reakciu na puč a za to, že odmietli vydať moslimského učenca súfistu Fethullaha Güllena, ktorého v Ankare podozrievajú z prípravy prevratu. Novodobý sultán Turecka je však dosť prezieravý, aby vedel, že spáliť mosty s Washingtonom a NATO by nebolo užitočné, a tak mu vyhovuje stav jazyčka na geopolitických váhach medzi Bielym domom a Kremľom.

Vladimír Putin vie, s kým si podáva ruky, uvedomuje si politické kalkulácie prešibaného Osmana sediaceho na dvoch stoličkách, preto si ho zavá-

zuje dohodami o „Tureckom potoku“ a obnovuje s ním prerušené obchodné vzťahy, ktoré sa nedajú nazvať inak iba ako partnerstvo z rozumu. V Moskve i Bruseli je známe, že Turek sídliaci vo svojom Bielom paláci v Ankare, väčšom ako Versailles, sa ničím nelíši od diktátora juhoamerického razenia. Jeho Turecko začal medzi krajiny s najväčším počtom uväznených novinárov a podľa organizácie Freedom House je v tejto krajine sloboda prejavu neznámy pojem. Od roku 2008 bolo v Turecku zablokovaných viac ako sedemdesiatstisíc webových stránok a pravidelne je blokován prístup k sociálnym sieťam. Po potlačení prevratu, zbabraného CIA a domácimi odporcami režimu, bolo dodnes zadržaných sedemdesiatstisíc ľudí, z ktorých tridsaťtisíc je stále vo vyšetrovacej väzbe. Počet prepustených vojakov z armády, policajtov a profesorov sa počíta na státisíce.

Prenasledovanie politických odporcov nie je v Turecku ničím novým. Pred poldruha rokom boli Tureckou štátnou rozvedkou (MIT) unesené, znásilnené a zavraždené dve reportérky – Američanka Serena Shimová z Iran's Press

JAZYK A DOROZUMIEVANIE SA

„Múdry človek je ten, kto vie, že paradajka je ovocie, inteligentný je však ten, kto ju nepridáva do ovocného šalátu.“ Tento úsmevný výrok poukazuje na rozpor medzi chuťou a botanickým zaradením do mnohých pokrmov. Jej pomenovanie v slovenčine nie je jednotné, v dôsledku čoho sa rastliny s odborným názvom *Solanum lycopersicum*, ktorých tehločervené dužinaté plody sú obľúbenou prísadou, v komunikácii môžeme stretnúť s viacerými variantmi označujúcimi rovnaký predmet.

Paradajka, rajčina, rajčiak

Z hľadiska opozície spisovnosť – nespisovnosť sú podľa kodifikačných príručiek Pravidlá slovenského pravopisu a Krátky slovník slovenského jazyka všetky tri podoby spisovné. Vďaka ich významovej zhode sú zároveň všetky tri slová synonymá, ktoré možno nájsť v Synonymickom slovníku slovenčiny.

Isté rozdiely si však môžeme všimnúť zo štylistického hľadiska. Zatiaľ čo paradajka aj rajčina sú výrazy patriace do neutrálnej a bezpríznačnej časti slovnej zásoby slovenčiny, rajčiak má štylistický príznak odbornosti, lebo ide o botanický názov. Ako naznačuje Slovník slovenského jazyka z roku 1959 – 1968, štylistická hodnota týchto pojmov sa menila. V minulosti bol rajčiak štylisticky bezpríznačový výraz, zatiaľ čo paradajka a rajčina patrili medzi hovorové slová. To znamená, že vo všetkých typoch textov mohol byť použitý len tvar rajčiak. V súčasnosti to platí pre ostatné tvary.

Odhliadnuc od totožného významu a štylistickej nejednotnosti sa objavuje otázka, prečo má slovenčina na označenie rovnakej rastliny tri výrazy. Odpoveď treba hľadať v spôsobe vzniku daných slov. Podstatné meno paradajka možno považovať za adaptáciu slova *Paradieser*, ktoré sa používa na pomenovanie rovnakej rastliny a jej plodov. Na rozdiel od nemeckého podstatného mena *Tomate* je uvedený výraz typický pre rakúsku nemčinu. V procese preberania a zdomácnenia rakúskeho výrazu v slovenčine došlo k istým zvukovým a grafickým zmenám, ktoré viedli k výslednému tvaru paradajka. Podľa Stručného etymologického slovníka slovenčiny má toto slovo spojitosť s rajom (nemecky *Paradies*) a s rajským jablkom, ktoré sa pôvodne vzťahovalo na granátové jablko. Neskôr sa ním začala označovať paradajka.

Formálna podobnosť podstatných mien rajčina a rajčiak naznačuje takmer totožný spôsob vzniku. Podľa Stručného etymologického slovníka slovenčiny sú obe slová odvodené od nemeckého slova *Paradiesapfel*, ktorého doslovným prekladom je „rajské jablko“. Toto slovné spojenie sa potom zmenilo na jednoslovný výraz. Malé rozdiely vo forme uvedených slov súvisia s využitím odlišných prípon -ina a -iak, ktoré však celkový význam podstatných mien nemenia.

Všetky tri výrazy majú okrem jednotného významu a príznaku spisovnosti aj rovnaký pôvod a späťnosť s rajom. Väčšie alebo menšie formálne rozdiely vyplývajú z odlišného spôsobu obohacovania slovnej zásoby. Okrem vyššej frekvencie tvaru rajčiak v odborných textoch možno uprednostňovanie jedného tvaru pred druhým v bežnej jazykovej komunikácii prisudzovať osobným preferenciám používateľov slovenského jazyka.

Alena ZÁBORSKÁ,
Katedra slovenského jazyka
a komunikácie FF UMB
v Banskej Bystrici

NA MARGO

O okolnosti vzniku prvej ČSR sú pomerne presne opísané. Málo sa však hovorí o tom, čo vznikú nového štátu predchádzalo s bližiacim sa koncom vojny, ktorá celkom premenila mapy Európy. Prvá svetová vojna sa začala v roku 1914 a nikto si vtedy a ani v priebehu nasledujúcich rokov netrúfal predpovedať, kedy sa skončí. Prvá celosvetová vojnová apokalypsa stála ľudstvo desiatky miliónov obetí a svet sa po nej stal iným.

Pred vznikom ČSR

Rakúsko-Uhorsko bolo vtedy po Rusku druhým najväčším štátom v Európe. V podstate to bola ríša, ktorá v rôznych podobách a názvoch trvala pod Habsburgovcami takmer štyri storočia. Slováci aj Česi boli jej súčasťou ako národy, ktoré si napriek útlaku zachovali svoje tradície, jazyky a kultúru. Počas vojny sa monarchia začala postupne rozpadáť. Cisár František Jozef I. už nebol medzi živými. Viedeň i Budapešť oplakala starého panovníka, keď 23. novembra 1916 zomrel ako osemdesiatšesťročný. Predchodcu Karola Habsburského považovali mnohí za symbol monarchie, ktorej vládol takmer šesťdesiatosem rokov. Monarchia aj po smrti starého cisára chcela svetu ukázať, že jej postavenie v Európe nie je až také zlé, ako sa ukazovalo podľa neúspechov v prebiehajúcej svetovej vojne. Už vtedy sa rysovala možnosť, že na troskách niekdajších mocností budú pri rokovaniach víťazov a porazených vznikať nové štátne útvary.

Snaha o diplomatické ukončenie vojny zo strany jedného z agresorov, ktorým bola rakúsko-uhorská monarchia, nevyšla. Už začiatkom roka 1917 Ottokar Czernin, nový minister zahraničných vecí vojnou úplne vyčerpaného Rakúsko-Uhorska, pochopil, že monarchia je na pokraji zrútenia, a preto musí uzavrieť mier aj bez súhlasu spojeneckého Nemecka, ktoré bolo na začiatku vojny hlavným agresorom. Pokusy Viedne o uzavretie separátneho mieru so štátmi Dohody sa však skončili neúspešne najmä pre odpor Talianska. To ako bývalý člen Trojspolku vyhlásilo na začiatku vojny neutralitu a v máji 1915 vypovedalo vojnu Rakúsko-Uhorsku a Nemecku, lebo chcelo získať časť územia habsburskej monarchie.

Posledná rakúsko-uhorská ofenzíva na rieke Piave bola fiaskom. Taliani 24. októbra 1918 začali rozhodujúci útok a navení vojská c. k. monarchie sa dali na útek domov. V nasledujúcich dňoch Rakúsko-Uhorsko zaniklo po tom, čo 11. novembra cisár Karol podpísal abdikáciu listinu. Onedlho sa odštahoval na dvoch nákladných vlakoch do Švajčiarska. Rakúsko-Uhorsko sa definitívne rozpadlo. Rakúsko aj Maďarsko boli v troskách. Už od 28. októbra 1918 sa začal rodíť na veľkej časti územia bývalej monarchie nový povojnový štát Česko-Slovensko.

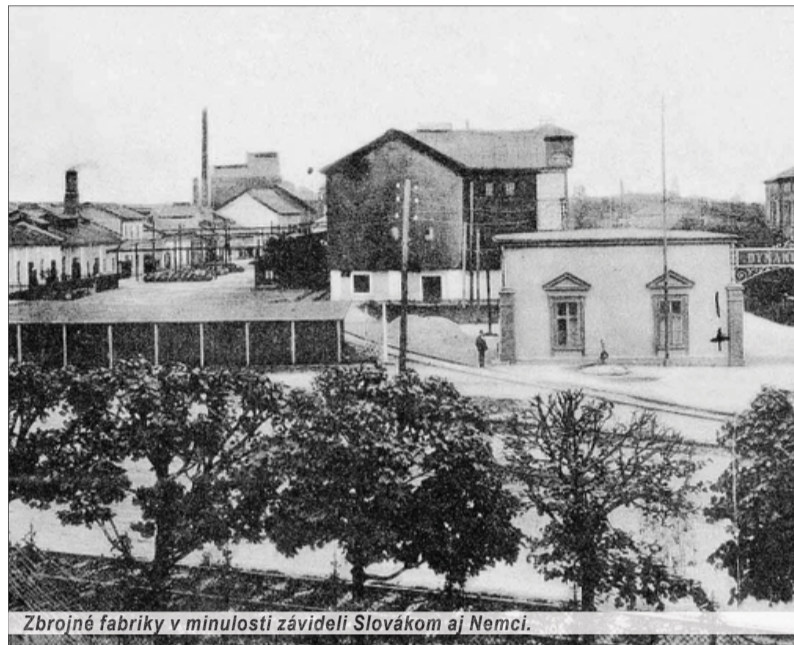
Do rakúsko-uhorskej armády postupne narukovalo až štyristopäťdesiat tisíc Slovákov, z toho ich takmer sedemdesiat tisíc padlo a skoro toľko ich bolo natrvalo zmrazených. Prečo by mal takto dokatovaný národ chcieť obnovenie starého štátu? „Tisícročné manželstvo s Maďarmi sa nevydarilo, ideme s Čechmi,“ povedal otec Andrej Hlinka, ktorý si sľúbil od nového štátu rovnoprávnosť Slovákov s ostatnými národmi novej republiky. Napokon bolo mnohé inak, ale je historickou pravdou, že bez prvej ČSR aj s jej chybami dnes by sme zrejme nemohli mať súčasnú Slovenskú republiku.

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Česi a Slováci budú nazívať v zhode, len ak si budú gazdovať každý na svojom Už nikdy nijaké Československo

Vojtech MIKO – Foto: archiv SNN

Čoskoro nadíde rok 2018, keď uplynie sto rokov od vzniku prvej ČSR. Aj keď ČSR už dvakrát (legálne) zanikla, badáme, že niektorí čechoslováci sa znova zobudzajú a chcú by nás Slovákov znova navliecť pod jej jarmo. Vraj už vyzbierali nemálo podpisov na jej obnovu... Mám osemdesiatštyri rokov a prakticky celý svoj aktívny život od roku 1948 až do penzie v roku 1992 som prežil v Československu. Platený som bol ako druhotriedny pracovník, aj keď okrem odborného a vysokoškolského vzdelania som mal ďalšie tri vysokoškolské diplomy. Len preto, že som bol Slovák.

Zbrojné fabriky v minulosti závideli Slovákom aj Nemci.

Na základe životom získaných skúseností cítim potrebu reagovať na tieto aktivity, vydať svedectvo, lebo nechcem, aby moji potomkovia znova „užívali výhody“ Česko-Slovenska. Som presvedčený, že naše blízke národy budú mať najlepší vzťahy len vtedy, keď si bude gazdovať každý na svojom. Podľa starého, ale osvedčeného hesla „susedia si budú, ale dlhy si platme“. My Slováci v Slovenskej republike a Česi v Českej republike. Aby naďalej platilo pre naše výrobky Made in Slovakia a pre české výrobky Made in Czechia...

ČECHIZÁCIA SLOVENSKA

Česko-Slovensko, aj keď malo byť štátom dvoch rovnoprávných národov – Čechov a Slovákov, sa od začiatku budovalo ako český štát. Česká strana nedodržiavala už základné dohovory uzavreté pri vzniku republiky – Cleveland-skú a Pitsburskú dohodu. Spoluprotivca ČSR generál M. R. Štefánik domov nedoletel, pretože nepravidelné sily zapríčinili jeho smrť priamo nad Bratislavou. V jej vládných a politických inštitúciách Slováci nikdy nedostali významnejšie miesta. Evanjelický farár Samuel Zoch, župan Bratislavskej župy, ako dôverník vlády napísal už v auguste 1919 do Slovenského denníka: „Miera je už ozaj preplnená. Čo sa na Slovensku deje, presahuje všetky hranice. ... sa medzi roduvernou slovenskou vrstvou ukazujú príznaky nedôvery voči všetkému, čo je české.“ A vzdal sa županstva.

Ni si nepomohol ani Hlinka, ktorý šiel na Parížsku mierovú konferenciu žiadať práva pre Slovákov. Zatvorili ho na Mírove a v Prahe. Masarykov nástupca Dr. E. Beneš podobne ako jeho predchodca až do svojej smrti Slovákov ako národ neuznal.

V roku 1921 Jozef Murgaš, americký Slovák, autor deviatich patentov a vynálezca rádiotelegrafického vysielania, ktorý sa zapojil v zahraničí do odboja a vrátil sa domov s miliónom vyzbieraných dolárov na podporu novovzniknutej ČSR, žiadal o miesto na odbornej škole. Na jeho žiadosť však dostal odpoveď: „Nelze vyhověti.“ Sklamáný sa vrátil späť do Ameriky, kde i zomrel.

Slovák, hoc akokoľvek šikovný, si len ťažko zháňal miesto. Pritom Česi mali v roku 1930 na Slovensku až štyridsaťdva percent úradníkov, vyše päťdesiat percent pracovníkov železníc, do tridsať percent zamestnancov pôšt, šesťdesiatdva percent pracovníkov súdov a štátnych zastupiteľstiev. No Slováci mali v ústredných orgánoch a diplo-

matických službách iba jednopercenčné zastúpenie. Priemysel bol zo Slovenska odbúravaný, resp. presúvaný do Čiech. Ten, ktorý zostal na Slovensku, bol zaťažený daňou z obratu vo výške desať percent, zatiaľ čo v Čechách iba trojpercentnou. Podobne to bolo aj v železničnej doprave. Pri podiele dvadsaťtri percent obyvateľov Slovenska výdavky štátneho rozpočtu na Slovensko boli len okolo deväť percent. Denná mzda robotníkov počas krízových rokov bola v priemere trinásť korún na Slovensku, v Čechách dvadsaťtri korún.

Ak dnes médiá hodnotia prvú republiku priam ako zážrak demokracie, treba pripomenúť aj to, že na Slovensku počas sociálnych protestov žandári zastreli niekoľko desiatok robotníkov. Za obdobie prvej ČSR bolo najvyššie vystaňovalectvo zo Slovenska, až dvestodvadsaťtisíc ľudí, a malo okolo dvestotisíc nezamestnaných. Slovensko bolo agrárnym prívieskom Čiech. Najlepšie to vyjadril Ottov náučný slovník, kde sa píše: „Slovensko bude našou kolóniou...“

Tento trend pokračoval aj po druhej svetovej vojne. Podľa národohospodára Jána Balku mala v roku 1945 slovenská mena hodnotu štrnásť českých korún. Čs. vláda ju však menila v pomere 1:1, čím bolo Slovensko neuveriteľne poškodené. Pražská vláda okrem toho zobrala aj zlatý poklad SR.

Z MÔJHO RODISKA

Pochádzam z Považskej Bystrice. V roku 1920 mala 2 672 obyvateľov, z toho 2 624 Slovákov, 13 Nemcov, 18 Maďarov, 17 ostatných. V roku 1930 pri zakladaní muničného závodu mala Považská Bystrica 3 536 obyvateľov, z toho 134 Čechov, čo bolo 3,72 percenta. V roku 1938 tu žilo 6 736 obyvateľov, z toho 1 387 Čechov, teda 20,70 percenta...

Počas učenia v Považských strojárňach (PS) som videl, že v podniku boli prakticky všetky vedúce funkcie obsadené Čechmi. Spomínam si akurát na dvoch Slovákov – šéfa objektu č. 62 Ing. Duška a kaliarne Popelara. Na SVŠT v Bratislave v šesťdesiatych rokoch sme tiež mali českých študentov. Výrazne bolo cítiť rozdiel medzi študentmi z Moravy a Čiech. Moravania mali k nám Slovákom podstatne bližší vzťah ako Česi.

V decembri 1959 pri obhajobe diplomovej práce a štátnej skúške mi člen poroty Ing. Souček, pôvodom Čech, asistent na Katedre technológie obrábania, položil zradnú otázku, na ktorú

som nevedel odpovedať. Hneď po skúške som išiel za doc. Békešom, ktorý nám prednášal obrábanie. Na mnou tlmočenú otázku od asistenta Součka iba povedal, že o tom niečo počul, ale o tomto nie je presvedčený, a preto sa o tom na prednáške ani nezmienil. Pritom vedúci katedry prof. Hauser si ma už rok predtým vybral na základe mojich znalostí ako pomocnú vedeckú silu na túto katedru. Okrem toho som už dva roky pred vysokou školou pracoval ako konštruktér rezných nástrojov v PS, kde sa o takejto otázke nikdy nehovorilo. Ani neskôr v mojej praxi. Tak som to oprávnene cítil akúsi nevráživosť jeho ako Čecha voči nám Slovákom. Ako som sa neskôr dopyčul, Souček to neskôr cez ÚV KSS dotiahol až na vysokoškolského profesora.

Dôsledkom čechoslovakizačnej politiky bola aj vojenská služba. Po vysokej škole som bol v roku 1961 na polročnej službe v kasárňach Jaroměřskej pevnosti v Jozefove. Štátna politika v tom čase bola, aby Česi nastupovali na vojenskú službu na Slovensku a Slováci v Čechách. Toto nariadenie, okrem čechoslovakých zámerov, by bolo malo ďalekosiahly dosah na nás Slovákov aj v inom smere. V prípade vzniku vojny – ktorá sa vtedy jednoznačne čakala iba so Západom – by sme si to najviac odniesli práve my, čo sme slúžili v českej časti republiky.

Do kasární v Jaroměři sme nastúpili dvaja Slováci – ja a Ing. arch. M. Čerňanský. Po trojtýždňovom prijímači nás dvoch Slovákov zadeliili do poddôstojníckej školy (PŠ). Bližšie miesto k Slovensku sa pre nás nenašlo, hoci ja som bol už tridsaťročný, ženatý a s manželkou sme čakali prírastok. Poručík, ktorý nám toto „vyznamenanie“ oznámil, nezabudol škodoradostne poznamenať, že „tam budete mít vojnu jako řemen“. PŠ v Jaroměři bola ako jediná v ČSR, kde sme slúžili tak Česi, ako aj Slováci, ale vo vedení školy nebolo ani jedného slovenského dôstojníka, všetko iba Česi. Deviateho mája 1961 na „Deň víťazstva“ bola na námestí v Jaroměři, kde sa nachádzala brigáda ako vyšší vojenský útvar, slávnostná vojenská prehliadka spojená s udeľovaním odmiern. Po nastúpení vojenských útvarov nasledovalo hranie hymien. Aké bolo moje prekvapenie, keď po odznení českej časti „Kde domov můj...“ nasledovala slovenská časť, ale začal pokračovať ďalší program. Opýtal som sa vedľa stojaceho kapitána Cisařa, veliteľa poddôstojníckej školy, že „kde je slovenská časť hymny?“. Bol z mojej otázky taký šokovaný, že sa zmohol iba potriasť plecami a odpovedať: „To víte, to víte...“ Ja som povedal: „Pravda, tam ani nie je!“ Vtedy mi bolo jasné, že Česko-Slovensko platí len na Slovensku, v Čechách je iba Česko. Tak ako sme to počuli aj na športových podujatiach a pri prejavoch českých fanúšikov.

V POVAŽSKÝCH STROJÁRNÁCH

Po nastúpení do Považských strojárň na oddelenie metalurgie sa v roku 1962 rozhodlo o obsadení funkcie vedúceho pracovníka vo vývoji oceli pre potreby nášho podniku. V tom čase post vedúceho vývoja zastával Čech Ing. F. Prchal. Na spomenutú funkciu sme boli navrhnutí dvaja. Mladší nastupujúci Čech Ing. B. Oharek a ja. Prchal navrhoval Oharka, ale vedúci metalurgie Dr. F. Kralík vzhľadom na moju dlhodobejšiu prácu v podniku a aj väčší prehľad o ňom navrhol na funkciu mňa. Mal som už okrem teoretických znalostí zo školy aj určité praktické skúsenosti

v oblasti tepelného spracovania oceli, ktoré som si preveroval ako študent počas prázdnin priamo na metalurgii v PS, keďže som pokračoval v štúdiu na špecializácii technológie. Navyše by mi to padlo vhod aj v splácaní pôžičky na družstevný byt, ktorý sme si s manželkou zobrali. V tomto období ešte stále platilo, že vedúce funkcie boli obsadené českými pracovníkmi, ktorí už ani nespĺňali požadované odborné vzdelanie. Miesto vedúceho chemického oddelenia na metalurgii v podniku zastával súdruh Panoš, vyučený drogist, pričom na tomto oddelení už pracovali absolventi chemickej priemyselovky, ba dokonca aj chemický inžinier. Na nátlak mladších pracovníkov bol odvolaný a udelili mu miesto v knižnici. Pritom však trieda T 13, ako aj plat, ktorý mal dovtedy, mu zostali.

Len na porovnanie, vtedy platilo, že inžinier po skončení školy mal nástupný plat v triede T 7 s platom 1 350 Kčs. Tento šéf chemického oddelenia Panoš si predtým dovolil ročne poslať dve pracovníčky z chemického oddelenia počas ich pracovného času pred Veľkou nocou a Vianocami urobiť veľké upratovanie svojho bytu, pričom jeho pani nikde nepracovala. O výmenu tohto šéfa sa pričínili mladší pracovníci, ktorých podporil aj Čech, aby to nevyznelo ako protičeské sprisahanie. V roku 1968 – 1970 sme absolvovali postgraduálne štúdium pri SVŠT, Ekonomickej katedre, kde nám okrem iných prednášal aj Dr. Batka o numerickej technike. Ja som zodpovedal na položené otázky, za ktoré som bol hodnotený známou „dobry“. Po odskúšaní prišiel za mnou Ing. F. Prchal, ktorý bol prítomný pri mojej odpovedi na skúške, a hovoril mi: „Veď ten Ládo, Čech, mu nepovedal nič viac ako ty a jeho hodnotil ako výborný, a tebe dal iba dobrý!“ Ja som povedal: „Fero, aspoň vidíš, ako je to u nás!“

PLATOVÉ DISPROPORCIE

V rokoch 1970 – 1974 sme delimitovali výrobu ložísk zo ZKL Brno-Líšeň do PS v Považskej Bystrici, za ktorú som bol zodpovedný. Delimitácia sa robila s cieľom uvoľniť priestory a získať pracovníkov na rozšírenie výroby traktorov Zetor, pretože si to vyžadoval veľký dopyt. Delimitácia prebehla k vzájomnej spokojnosti a pri spolupráci, ibaže sme pritom zistili, že zárobky v ZKL Brno-Líšeň vo výrobe ložísk a na výrobe ložísk v PS Považskej Bystrici sú v Bystrici o dvadsaťpäť percent nižšie.

Od roku 1980 na základe rozhodnutia pre nás v PS Považskej Bystrici prekvapujúceho vláda ČSSR stanovila úlohu overiť a zaviesť výrobu prúdového leteckého motora u nás. Po štvorročnej príprave sa nám v spolupráci najmä s Motorostrojiteľom Záporožie v Ukrajine podarilo vyrobiť, úspešne odskúšať a zaviesť výrobu motora DV-2 ako prvú výrobu prúdového motora v ČSSR vôbec. Tým sme sa v PS v Považskej Bystrici zaradili medzi ôsmich svetových výrobcov prúdových leteckých motorov. Neskôr pri ďalšej vzájomnej spolupráci nás navštívili pracovníci zo Záporožia a prišiel i hlavný technolog vývoja motorov pán Bakaj. Ten mi pri vzájomných debatách okrem iného povedal: „Viete, my sme boli prekvapení, že vy máte vyrábať motor DV-2, keďže ste nikdy predtým nič také nerobili. Zistili sme si, že máte desaťtisíc zamestnancov a čo ešte vyrábate. Pred desiatimi rokmi bola daná výroba prúdového leteckého motora Al-25 do Motorletu Praha, kde sa klasické výbušné letecké motory vyrábali. No keď ani po piatich rokoch nám nevyrobili a nedodali požadovaný prototyp podľa vzájomnej dohody, tak sme túto dohodu zrušili, v Záporoží museli vyrobiť prototyp sami a potom motory dodávali do Aero Vodochody, ktoré ich tam montovali do lietadiel L 29.“

Teda Česi túto náročnú výrobu nezvládli. My Slováci sme teda neboli o nič hlúpejší, skôr naopak...

Najstaršia literárna súťaž mladých autorov na Slovensku stráca dych

Wolkrova Polianka na križovatke

Maroš M. BANČEJ – Foto: autor

Na poli literatúry sa môžeme hrdiť hneď dvoma európskymi unikátmi. Jedným z najstarších literárnych časopisov sú Slovenské pohľady, vydávané Maticou slovenskou, a najstaršou literárnou súťažou pre mladých autorov v strednej Európe je Wolkrova Polianka. Avšak časy, keď sa toto podujatie považovalo právom za prestížne, sú zrejme preč. Do tohtoročného päťdesiateho tretieho ročníka sa prihlásilo dvanásť autorov. Záujem zúčastniť sa na slávnostnom vyhodnotení prejavili dokonca len dvaja z ocenených.

Literárne súťaže sú neodmysliteľnou súčasťou literárneho života nielen na Slovensku. Mali by plniť tri základné funkcie. Jednak motivovať nádejných básnikov a prozaikov predstaviť sa so svojou tvorbou porote a následne cez časopisy širšej verejnosti umožniť mladým literátom konfrontovať sa s generačne rovnakými autormi a v neposlednom rade poskytnúť vydavateľským redaktorom zaujímavé tipy na prípadný knižný debut. Wolkrova Polianka ako jedna z najstarších kontinuálnych európskych literárnych súťaží tieto kritériá donedávna plnila spoľahlivo. No posledné tri ročníky sú v znamení dramatického poklesu záujmu básnického dorastu o túto formu sebareprezentácie, čo zrejme vyvrcholilo v aktuálnom päťdesiatom treťom ročníku Wolkrovej Polianky.

NÁVRATY V ČASE

Začiatkom šesťdesiatych rokov si vtedajší režim uvedomil, že je potrebné dať priestor aj začínajúcim autorom, jednak pre prirodzenú kontinuitu literárnych generácií a jednak preto, aby sa nevymkli vtedajšej ideologickej kontrole. Patro-

nát nad súťažou prevzal Slovenský ústredný výbor socialistického zväzu mládeže a vzniklo literárne podujatie na dnešné pomery jednoducho obrovské. Keďže publikačné možnosti pre mladých autorov boli veľmi obmedzené, na jednotlivé ročníky sa hlásili stovky nádejných poetov a poetiek, aj keď režimová ideológia pre jednotlivé ročníky zvyčajne

zvolili nejakú tému viažucu sa ku konkrétnemu výročiu. Laureáti a desiatky ďalších pozvaných mladých autorov a autoriek bývali v dvoch hoteloch v Starom Smokovci, ktorý bol v znamení Wolkrovej Polianky plný plagátov a nechýbal ani transparent neďaleko radnice. Na slávnostnom vyhodnotení sa pravidelne zúčastňovala aj početná skupina

známych spisovateľov zo Slovenska a z Čiech, víťazné básne recitovali na slávnostnom odovzdávaní cien študenti VŠMU a celú akciu uzavrel záverečný banket. Aj napriek ideologickým mantinelom sa však aj vďaka tejto súťaži dostali do našej literatúry mnohí talentovaní autori. Za všetkých spomeniem Jozefa Urbana či Táňu Lehenovú.

STALA SA CHYBA

Po novembri 1989 sa situácia zmenila. Ideologická nadstavba zmizla a organizovanie podujatia prebrali do svojich rúk Literárny fond a Asociácia organizácií spisovateľov Slovenska (AOSS). Keďže hlavným mediálnym partnerom bol už vtedy časopis pre mladú literatúru a umenie Dotyky, v ktorom som pôsobil, mám ako dlhoročný člen poroty a spoluorganizátor dost poznanok. Takmer celé deväťdesiate roky sa účasť prihlásených autorov pohybovala okolo stopäťdesiat a viac nádejných básnikov a poetiek, pričom na vyhodnotenie do Domu spisovateľov Timrava v Hornom Smokovci bolo zakaždým pozvaných okolo pätnásť mladých autorov vrátane piatich laureátov. Samozrejmosťou bola účasť päťčlennej spisovateľskej poroty a nezriedka prejavil záujem zúčastniť sa na Wolkrovej Polianke aj niekto z ďalších známych spisovateľov. Trojdňové podujatie malo pracovnú a slávnostnú časť. V tej pracovnej išlo o skutočne profesionálne vedené rozborové semináre, kombinované s tvorivými dielňami, ktoré sa tešili takej popularite, že nezriedka prišli do Timravy na vlastné náklady mladí básnici z Košíc či Popradu a okolia, len aby sa mohli zúčastniť na seminároch a, samozrejme, stretnúť

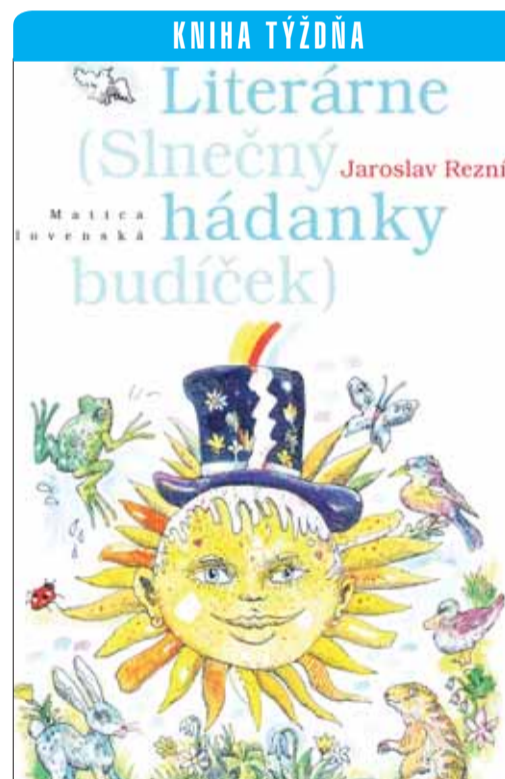
sa s generačne blízkymi tvorcami z celého Slovenska.

OTÁZNIKY A ODPOVEDE

Ako vyzerá situácia dnes? Na Wolkrova Polianku 2016 sa prihlásil tucet autorov! Slovom – dvanásť mladých básnikov a poetiek... Záujem zúčastniť sa na slávnostnom odovzdávaní cien v Timrave prejavili dvaja. Čo dodať? Výsledný smutný stav zapríčinilo hneď niekoľko okolností. Prvou je dlhodobé, vyše desaťročné neustále krátkodobé financie na literárne časopisy a „vďaka“ monopolizácii distribúcie ich presun do takmer ilegálneho pásma neviditeľnosti. Druhou je plazivá atfia AOSS, ktorá dospela až do súčasného patového stavu, kde sa len tesnou väčšinou hlasov zúčastnených spisovateľských subjektov podarilo oddialiť plánovaný zánik tejto dôležitej spisovateľskej platformy. Samozrejme že v takejto neistej situácii, keď prebiehajú sudy o budovu AOSS a Spolku slovenských spisovateľov, keď je ich akcieschopnosť obmedzená na minimum, viazne aj komunikácia s ďalším dôležitým spoluorganizátorom Wolkrovej Polianky, ktorým je Mesto Vysoké Tatry. Spočítané, vydelené – Wolkrova Polianka, to rodinné striebro našej mladej literatúry, mieri do zabudnutia. Za úvahu by stálo zaktivizovať na túto tému stretnutia na MK SR, na ktorých by sa zúčastnili spisovatelia, zástupcovia literárnych časopisov, zástupcovia ministerstva a Mesta Vysoké Tatry a pridať by sa mohla aj Matica slovenská. Inak v našej literárnej histórii pribudne náhrobok s názvom Wolkrova Polianka. A to by bolo smutné nielen v prípade našej literatúry.

Hravá cesta k čítaniu

Jaroslav Rezník: Literárne hádanky, Slnčný budiček, Vydavateľstvo MS, 2015

Bez preháňania môžeme konštatovať, že na Slovensku máme silnú tradíciu invenčných spisovateľov pre detských čitateľov. Keď sa však spojí básnická zručnosť so zápalom pre slovenskú literatúru, môže vzniknúť niečo nezvyčajné. Napríklad kniha, kde deti v hravých básničkách ľúšťa schované mená spisovateľov. Práve takouto knihou sú Literárne hádanky, Slnčný budiček Jaroslava Rezníka.

Kto sa trochu bližšie zaoberá literatúrou, vie, že zdanlivá jednoduchosť písania pre deti je skutočne len zdanlivá. Citlivý detský čitateľ rýchlo vycíti prvoplánovosť, podliezanie či nebudaj gýč. Jaroslav Rezník zrejme našiel kľúč k vnímavosti detského čitateľa. Jeho kniha je rozdelená na tri časti, z ktorých je každá špecifická svojím zameraním. Slnčný budiček sú básne tradičnejšieho obsahu, v ktorých sa hra so slovami často prelína s provokovaním detskej obrazotvornosti. Druhá časť Básničky z tabletu obsahuje v názve zbierky spomínané literárne hádanky. V básni je zakaždým ukrytý spisovateľ známych kníh pre deti, či už ide o Kristu Bendovú, Jozefa Čigera Hronského či Júliusa Satinského. Tieto básne – hádanky sú však doslova príbehovo rozvinuté a detský čitateľ je nezriedka v napätí, aká bude pointa. Tretia časť zbierky má názov Piesne o Slovensku – a tam básnik zväznel. S pochopiteľnou, no vhodne dávkovanou vážnosťou nenásilne posúva malého čitateľa k vlastnenctvu. Všetky tri obsahovo rôzne časti zbierky však spája spoločná poetika. Jaroslav Rezník sa bezpečne pohybuje po teritóriu viazaného verša, aj keď čo sa pravidelnosti strof týka, dovoľí si často nepravidelnosti a rôzne básnické triky na zvýšenie pozornosti detského publika. V konečnom dôsledku tak vznikla nekaždodenná kniha pre deti, ktorá je v spojení s vynikajúcimi ilustráciami Martina Kellenbergera určite trvalkou v našej literatúre pre deti.

(mab)

MEDAILÓN

Načrieť do literatúry z prameňa poézie a zároveň z prameňa prózy nie je medzi slovenskými spisovateľmi vôbec nezvyčajné. Ale pridať k tomu knihy pre deti, piesňové texty, dramatické útvary a poriadnu porciu prekladov je už menej časté. Medzi takých zriedkavo renesančných autorov patrí nepochybne aj Lubomír Feldek

Lubomír Feldek sa narodil v roku 1936 v Žiline, kde aj maturoval v roku 1954 na strednej škole. Na Vysokej

Autor s renesančným záberom

škole pedagogickej v Bratislave študoval slovenský jazyk a literatúru. Počas vysokoškolského štúdia pracoval ako redaktor vo vydavateľstve Mladé letá, no v roku 1958 musel redakciu opustiť, pretože jeho otec bol politicky proskribovaný. Spolu s J. Stachom, J. Mihalkovičom, J. Ondrušom a J. Šimonovičom sa čitateľom predstavili ako skupina básnikov s uceleným a premysleným formulovaným umeleckým programom v oblasti poézie, umeleckého prekladu a tvorby pre deti a mládež. Neskôr boli označovaní pojmom „trnavská skupina“. V rokoch 1960 – 1961 bol Lubomír Feldek redaktorom závodného časopisu v Nižnej na Orave, neskôr sa stal redaktorom vo vydavateľstve Slovenský spisovateľ a zároveň bol dramaturgom divadla Poetického súboru Nová scéna v Bratislave. Autorsky debutoval v roku 1961 zbierkou Jediný slaný domov, po ktorej nasledovalo ďalších päť básnických kníh. Lubomír Feldek zároveň prišiel s novou podobou slovenskej literatúry pre deti. K takýmto dielam patria knihy Hra pre tvoje modré oči, Zelené jelene, Zlatúšik, Modrá kniha rozprávok či Zelená kniha rozprávok. Jeho jediným prozaickým dielom pre dospelých je román Van Stiphout z roku 1980. Ako prekladateľ je Lubomír Feldek mimoriadne plodný, pričom patrí k najrešpektovanejším prekladateľom slávneho dramatika Williama Shakespeara. Svoj tvorivý potenciál však pretavil aj do množstva piesňových textov a do divadelných dramatických útvarov. V týchto dňoch oslávil Lubomír Feldek významné jubileum – osemdesiat rokov. V mene redakcie mu srdečne blahozeláme!

(mab)

HUMORESKA

Nedávno som bol na návšteve u príbuzných. Kým došli domáci, venoval sa mi ich štrnásťročný syn. Usadil ma v obývačke, ponúkol minerálku, on si sadol oproti a začal ťukať do inteligentného telefónu. Asi som menej inteligentný ako jeho telefón, ale po chvíli som sa začal cítiť trápne, ba aj otupno mi prišlo. Tak som nenápadne nadpriadol reč o súčasných výtvarných elektronických. Mládenec sa chytil a potom sa spýtal na elektroniku v časoch mojej mladosti. Popravde som mu povedal, že ako školák na základnej som mohol doma kukat akurát tak na čiernobiely televízor

s jedným programom a bez reklám. Telefonovať som chodil do telefónnej búdky a v kritických situáciách k susedovi o dom ďalej. O počítačoch som sa dočítal vo vedecko-fantastických

mamuty, lebo vtedy ešte museli pobeťovať. Nemal som mu to za zlé a naopak sám som sa zamyslel. Napríklad nad vtedajšími správami. Začali sa nejakým aspoň krajským, ak nie rovno celoštát-

zslužiliého maliara či opernom predstavení. Zahraničie sa nieslo v znamení štrajkov a demonštrácií vykorisťovaných západných pracujúcich, americká vojenská technika hrozila mieru, sem-tam

pohnojit' nedá ani v dnešných správach. A to všetko bez zamorovaných spoluobčanov, samovrahov, prepádov, po havárii zošrotovaných áut, znásilnení, lúpeží, mafiánskych poprav a korupčných škandálov. O reklamách ani nevraviac. Päťminútové reklamné bloky boli tak zo tri počas celého vysielania a furt dookola reklamovali magi do polievky, Vitanu, ktorá varila za vás, a spodnú bielizeň z Trioly. Dnes, keď ma náhoda primusi sledovať správy, napríklad v mojej rodnej krčme, má z toho chosť najmä krčmár. Po smršti tragédií si zakaždým objednam vodku. Ako bodku za správami.

Marek DANKO

Keď sa našinec obzrie za správami

knihách pána Lema, ale zato som bol celé leto permanentne vonku. Splavovali sme riekou na prapodivných plavidlách vlastnej výroby, liezli na stromy a na skaly, vyrábali sme si lúky a praky, robili nájazdy na cudzie záhrady a všetliako ináč sme provokovali vyplatenie úrazovej poisťky. Mládenček sa uškrnul a spýtal sa ma, či sme na našich túlačkách stretli aj

nym zasadaním štátostrany. Potom diváci nakukli do dajakej fabriky či do bane. Vždy sa niečo našlo. Tu splnili plán, inde inštalovali novú linku. Poľnohospodárstvo našinca informovalo o tradičnom funkcionárskom mrvení klasov pšenice pred žatvou. Do kultúry sa vždy našiel príspevok o voľajacom folklórnom festivale, vernisáži

sa niekde ďaleko prehnal tajfún, no a keď bol zodpovedný šéf na maródke, podarilo sa figliarovi redaktorovi prepašovať na obrazovky aj krátky šot z karnevalu v Riu de Janeiro. Nám chlapčiskám ešte hodnú chvíľu tancovali pred vnútorným zrakom takmer holé prednosti a zadnosti švárnych mulatiek. Šport bol šport. Tam sa veľa

ČRTA

Michal Kováč vo svojom inauguračnom prejave vyzdvihol osobnosti slovenského národa, ktoré už od úsvitu našich národných dejín stáli na jeho čele. Takými boli panovníci Veľkej Moravy – „predvídavý Pribina, múdry Rastislav, energický Svätopluk, naši vierozvestovia svätý Cyril a Metod, potom vzdelaná družina Antona Bernoláka, národné zrelí, európsky rozhladení a demokraticky založení štúrovci, šľachetný Štefan Moyses, Karol Kuzmány i memorandová a matičná generácia. Po nej Milan Rastislav Štefánik, Andrej Hlinka a Martin Rázus. A napokon všetci tí Slováci, ktorí po nich znova a znova zažihali pochoďň slobody doma i za hranicami až do novembra 1989“.

V Matici a k Matici

Tieto myšlienky Michala Kováča z inauguračného prejavu sa zapísali do novodobých dejín Maticy slovenskej. Odzneli na slávnostnom zasadnutí výboru Maticy slovenskej v Martine 8. augusta 1993 a rozsiahlu činnosť Maticy slovenskej práve zvolený prezident SR hodnotil takto: „Naši otcovia v Matici slovenskej sa opierali o odkaz minulosti. Bola to idea veľkomoravská a idea cyrilo-metodská. To sú základy našej národnej, náboženskej i kultúrnej tradície, na nich spočíva aj náš súčasný život. Preto aj tvorcovia Ústavy SR vložili do preambuly pamätné slová, že svoju demokratickú štátnosť zakladáme v zmysle cyrilo-metodského duchovného dedičstva a historického odkazu Veľkej Moravy. Od tejto tradície nás nevedeli odvrátiť ani stáročné zápasy o naše národné bytie, ani maďarský útlak, ani následky porážky štúrovskej revolúcie, ani pomýlený čechoslovakizmus, ani proletársky internacionalizmus a od nej nás neodvrátiť ani nové kozmopolitické špekulácie, ktoré by chceli zatrieť našu národnú identitu.“

Michal Kováč vtedy zdôraznil, že Matica slovenská je v našom demokratickom štáte nenahraditeľnou dušou tohto národa, pretože ukazuje, ako národ cíti, ako zmýšľa a ako žije. Matica slovenská bola a aj má zostať strážcom slovenského ducha a slovenského života. Ale aj strážcom slovenských štátnych a národných záujmov.

„Slovensko tým, že sa chopilo možnosti spravovať si svoje osudy, nemôže a nechce budovať svoje povedomie na úkor, ale na prospech spoločnosti národov. Je to jediná cesta, ako zabezpečiť trvalosť nášho slobodného života, ako umožňovať rozvoj nášho tvorivého potenciálu bez nadbytočného odčerpávania síl na hasenie konfliktov či už vnútri štátu, alebo za hranicami.“

Po skončení slávnostného zasadnutia výboru Maticy slovenskej sa M. Kováč pozdravil so zhromaždenými občanmi Martina a potom navštívil tlačiareň Neografu a na Národnom cintoríne v Martine sa zúčastnil na uložení telesných pozostatkov slovenského spisovateľa, učiteľa, redaktora a nezabudnuteľného správcu Maticy slovenskej Jozefa Cigera Hronského, ktorý v roku 1960 zomrel v emigrácii v Argentine.

Pavel POLLÁK

Bol som námestníkom ministra financií Michala KOVÁČA Zdatne zastával záujmy Slovenska

Marián TKÁČ – Foto: TASR

Odchod prvého prezidenta druhej Slovenskej republiky Michala Kováča do večnosti 5. októbra 2016 ma podnietil napísať niekoľko poznámok o mojej spolupráci s ním od 13. decembra 1989, keď sa stal ministrom financií a čoskoro ma navrhol do funkcie svojho námestníka.

Trinástemu decembru 1989, keď ho na ministerstve predstavil podpredseda vlády národného porozumenia Jozef Markuš (budúci predseda Maticy), predchádzala abdikácia posledného socialistického ministra Františka Mišejeho (1921 – 2009). Keďže po sedemnástom novembri 1989 všetci traja Mišejeho námestníci „ochoreli“, bol som vo funkcii riaditeľa odboru štátneho rozpočtu vlastne jeho najbližším spolupracovníkom.

■ CESTY DO PRAHY

Absolvoval som s Františkom Mišejem zopár ciest do Prahy: on smeroval na ÚV KSČ, resp. medzi federálnych partizánov, ktorým predsedal, ja na Federálne ministerstvo financií. A tak sa stalo, že na rokovaníach popri početných delegáciách federálneho a českého ministerstva financií som sedel za slovenskú stranu sám. Pri jednej z posledných ciest z Prahy, keď Václavák už bol plný, vypočul som si Mišejeho „spoved“ i predpoved: „Do mesiaca bude rehabilitovaný Andrej Hlinka. Nech už Slovákštát bol, aký bol, počas neho nebol popravený ani jeden komunista, my sme sa začali vešať po vojne sami.“

Piateho decembra ma pozval do svojej kancelárie a s fľašou piva v ruke sa ma spýtal, či mám rád pivo. Aj keď som prikývol, piva som sa nedočkal. Iba mi oznámil, že práve podal demisiu. Na moju otázku, kto príde po ňom, len mávol rukou, že to už nie je jeho vec, ale aby som zašiel za Rudkom (Schusterom). Na stretnutí s budúcim predsedom SNR Rudolfom Schusterom som ho nabádal, aby sa ministrom financií stal odborník, a konkrétne som uviedol meno Michala Kováča, o ktorom som vedel, že pracoval v štátnej banke.

Po uvedení do funkcie minister Kováč nás prítomných usadil a mali sme si vybrať, čo budeme piť – a tak som sa piva v ministrovej kancelárii predsa len dočkal.

■ ANKETA O NÁMESTNÍKOVI

Prvým krokom Michala Kováča vo funkcii ministra bola anonymná anketa, v ktorej mali pracovníci rezortu okrem iného navrhnúť, kto by mal byť jedným z námestníkov. Vybrali mňa, čo minister oznámil na pracovnej porade v závodnej jedálni 18. januára 1990. Zveril mi agendu daní a finančných správ, z ktorých sa už čoskoro stali daňové úrady, a v tejto pozícii som po jeho boku pracoval do 13. júna 1991, keď prvá Mečiarova vláda bola ako celok už 22. apríla.

Príchodom Kováča sa začala nová éra v slovenských financiách, ministerstvo riešilo veľa nových problémov, a čo je dôležité – aj po novom, na svet peňazí sme sa začali pozeráť slovenskými očami. Svojich troch námestníkov (okrem mňa boli ešte Belo Bosák a Anton Vavro) vyzýval, aby sme reagovali na tvrdenie českej strany o doplácaní na Slovensko, aby sme sa aktívne zapájali do tvorby nových ekonomických nástrojov i zmien v štátoprávnom usporiadaní. Nominoval ma do Legislatívnej rady vlády, do federálnej i republikovej komisie na prípravu nových ústav a ďalších orgánov. A tak som mal príležitosť spolupodieľať sa na vzniku mnohých významných dokumentov.

Milan Ferko už 4. mája 1990 uverejnil v Literárnom týždenníku obsiahlejší rozhovor so mnou s veľa hovoriacim titulkom Samostatnosť

Michal KOVÁČ a Marián TKÁČ v roku 1990.

a financie, kde som vlieval slovenským pesimistom kvapky optimizmu.

■ KROKY K NEZÁVISLOSTI

Minister Kováč bol veľmi pracovitý, naše pracovné dni nemali konca. Raz sme prerokovali informáciu o inventarizácii, minister prerušil rokovanie a dal príkaz nájsť dve stoličky, ktoré chýbali.

V lete 1990 som počas pobytu v nemocnici, kde som si liečil problémy s okom, pripravil koncept opatrení v záujme zviditeľnenia Slovenska, ktorý sme dopracovali v kaviarni Krym. Iniciatíva, ktorú sme podľa počtu návrhov pomenovali 61 krokov k slovenskej identite, vzbudila pozornosť vo verejnosti, politológ Rastislav Tóth napísal: „Je pozitívne, že sa nad problematikou slovenskej identity začínajú zamýšľať intelektuáli,“ a Eduard Chmelár jej autorov (Mariána Tkáča, Jaroslava Chovanca, Milana Ferka a Michala Gašpara) pasoval do postavenia „otcov nezávislosti“, pretože predstavili pomerne podrobný a dovedy najučelenejší program krokov k samostatnosti Slovenska, o ktorý sa neskôr čiastočne opieralo HZDS i SNS.

V tom čase však Vladimír Mečiar ešte verejne a jednoznačne opakovanne deklaroval lojalitu k zachovaniu spoločného štátu, a tak okamžite chcel pozbaviť funkciu signatárov iniciatívy a odmietol vymenovať za námestníka ministra privatizácie Mojmiru Mamojku. Minister Kováč dostal za úlohu pripraviť návrh na moje odvolanie z funkcie, ale riešil to tak, že ma poslal namiesto seba na rokovanie vlády do Košíc.

„Choď tam namiesto mňa a porozprávaj sa s ním o tom,“ radil mi. Už na letisku v Bratislave si Mečiar prisadol ku mne a ja som mu vysvetlil, že som konal podľa svojho svedomia. „Pokazili ste si kariéru, mohli ste byť prvý slovenský bankár, mali ste ísť do Prahy, takto vás Česi nebudú chcieť!“ Na tieto Mečiarove slová som odvetil, že netužim po kariére v Prahe. Potom sa spýtal na môj názor na budúce štátoprávne usporiadanie, či bude stačiť byť s dvoma izbami a jednou kuchynou. „Nebude, treba dva byty so spoločnou strechou“, bol môj názor. Písal sa november 1990. Po skončení rokovania vlády v Koši-

venskej spoločnosti tlmočil vtedajší federálny minister zahraničného obchodu, zo Slovenska pochádzajúci Jozef Bakšay, v televíznom programe Čo týždeň dal 22. septembra 1991. Poriadne Slovákov vyplašil: „V prípade vzniku slovenského štátu treba vybudovať banku, ktorá by stála 15 miliárd 639 miliónov korún. Zriadenie slovenskej polície by si vyžiadalo 2 miliardy 996 miliónov korún a armády až 63 miliárd 350 miliónov korún...“ A tak ďalej. Celkové finančné zaťaženie jedného Slováka vrátane novonarodeniatok vyčísli na 5 626 korún ročne. Samozrejme že ma minister Kováč podnietil na reakciu. A tak som písal o tom, že nie je pravda, že Slovenská republika by ekonomicky vydržala maximálne jeden rok a že politici, ktorí sa usilujú o samostatnosť Slovenska, nelikvidujú slovenský národ ako celok. Ba naopak.

Keď Michal Kováč odstúpil z funkcie ministra, ocitol som sa v centre diania okolo obsadenia jeho miesta. V jeden večer na prelome mája a júna 1991 ma Ján Čarnogurský pozval na „hiring“ do sídla VPN na Ventúrskej ulici. Vypočúvajúcimi boli bratia Čarnogurskí, František Mikloško, Anton Vavro (vtedy už podpredseda vlády), Igor Rintel (istý čas poradca predsedu Maticy) a ďalší. Keď sa ma Ivan Brndiar opýtal, čo mám spoločné s Tkáčom, ktorý je podpísaný pod výzvou 61 krokov, bolo zrejme definitívne o všetkom rozhodnuté. Ministrom financií sa stal Jozef Dančo, o čom podpredseda vlády Anton Vavro informoval tak, že „bol vybraný za ministra financií Slovenskej republiky preto, že vyhovuje českej strane“.

■ SLOVENSKÁ BANKA

Michal Kováč ma už čoskoro bránil pred verejným útokom ministra Danča v Národnej obrode a ja som pokračoval v zápase za slovenskú slobodu. Keď na Donovaloch týždeň pred voľbami v roku 1992 vznikol Kongres slovenskej inteligencie, ktorý vyzval slovenských politikov k samostatnosti, stal som sa jedným z jeho hovorcov (popri Machalovi a Štrelingerovi). Keď po voľbách českí a slovenskí predstavitelia diskutovali v lete 1992 o ďalšom osude štátu, bol to práve Michal Kováč spolu s Augustínom M. Húskom, ktorí najrazantnejšie presadzovali slovenskú samostatnosť. Mňa Michal Kováč z pozície podpredsedu HZDS požiadal o spoluprácu pri príprave dokumentov – napríklad tých šestnástich medzinárodných zmlúv, ktoré V. Mečiar a V. Klaus podpísali na ružynskom letisku v októbri 1992. Čoskoro ma poverili založiť Národnú banku, čo sa podarilo napriek neuveriteľnému množstvu práce a prekážok.

S Michalom Kováčom už ako prezidentom som sa stretával aj vo funkcii výkonného viceguvernéra NBS. Pätnásteho mája 1993 prišiel na návštevu NBS. Odovzdal som mu striebornú desaťkorunovú mincu s poradovým číslom jeden a zotrvali sme v krátkom rozhovore „medzi štyrmi očami“ v mojej pracovni, v ktorej zhodou okolností pred niekoľkými desaťročiami úradoval ako radový bankový úradník. Potom sme poskytlí krátky rozhovor novinárom. Sedeli sme pritom v úzkom hlbokom kresle tesne pri sebe a ja som celý čas premýšľal, ako z toho kresla vstaneme.

Koncom mája sa zúčastnil na rokovaní Kongresu slovenskej inteligencie v Prešove, kde som vystúpil s návrhom vykopáť tunel pod Braniskom, spojiť tak Prešov s Bratislavou a východ Európy so západom cez naše územie, čo osobne ocenil.

Odišiel spomedzi nás človek, ktorého som poznal ako muža, ktorý úprimne bojoval za záujmy Slovenska.

Študenti a pedagógovia sa podieľajú na mnohých matičných aktivitách

Konzervatórium Jozefa Adamoviča k Roku Vajanského

(red) – Foto: (fm)

Matica slovenská už viac rokov spolupracuje s Konzervatóriom Jozefa Adamoviča v Košiciach. Sú to nielen slávnostné akadémie, ale aj Matičné dni, ktoré sa na tejto významnej škole uskutočňujú od roku 2004. Vedenie školy už za čias pôsobenia našej hereckej legendy prof. Jozefa Adamoviča sa podieľalo na uskutočňovaní krajského matičného festivalu Divadelné Košice Jozefa Adamoviča a Jula Zborovjana.

Profesor Jozef Adamovič bol osem rokov predsedom poroty tohto významného matičného festivalu amatérskych divadiel žiakov základných škôl z obidvoch krajov východného Slovenska a po jeho odchode do hereckého neba prevzal túto úlohu terajší riaditeľ konzervatória Róbert Galovics.

Začiatkom októbra tu pripravili slávnostnú akadémiu k Roku Svetozára Hurbana Vajanského, o ktorú bol taký záujem, že sa študenti domáceho konzervatória do priestorov divadelnej sály napriek veľkému úsiliu nedostali.

Slávnostnú akadémiu pred vyše stovkou študentov herectva otvoril riaditeľ R. Galovics. Referát o histórii Matice slovenskej od jej začiatkov až po súčasnosť predniesol predseda MO MS v Košiciach-Myslave F. Mrva. Vrcholom slávnostnej akadémie bolo vystúpenie študentov so zaujímavým pásmom o živote a diele velikána slovenských národných dejín, ktorému vzdala hold Matica slovenská tým, že vyhlásila rok 2016 za Rok Svetozára Hurbana Vajanského. Po priťažlivom kultúrnom programe jeho aktérov odmenili Národným kalendárom. Zástupca Matice slovenskej F. Mrva ocenil aj vedúcich pracovníkov školy za ich aktívny prístup a podiel na príprave mnohých matičných akcií.

POZNÁMKA

Kurz každej meny zvyčajne závisí od vývoja základných makroekonomických ukazovateľov, o ktorých nás informuje Štatistický úrad SR. Tie však majú v národných ekonomikách rozdielne postavenie. V USA sa trebárs za najdôležitejší indikátor kurzu amerického dolára pokladá skôr miera nezamestnanosti, a nie ako inde deficit verejných financií a verejného dlhu.

Kurzové výkyvy

V Spojených štátoch amerických je najväčší na svete, a keďže je americký dolár v pozícii svetovej rezervnej meny, nemá na kurz dolára nijaký vplyv. V inej pozícii je teraz anglická libra, ktorej kurz dnes ovplyvňujú najmä správy o výsledkoch prieskumov verejnej mienky o budúcom členstve či vystúpení z Únie, čo z pochopiteľných dôvodov vyvoláva medzi zahraničnými investormi nezodpovedané otázky. Nás však zaujíma najmä kurz eura, ktorý doteraz závisel od menovej politiky ECB, ktorá v poslednom období skôr zaplavuje rezervné účty podriadených komerčných bánk obrovskou a pre nás všetkých nepredstaviteľnou masou peňazí. V tejto súvislosti treba povedať, že expanzívna menová politika stabilizovala eurozónový finančný trh, bez ktorého nemôže trhová ekonomika nikde na svete fungovať. Na druhej strane spôsobila vkladovú a úverovú mizériu, čo okrem poklesu bankovej marže a bankového zisku prinieslo aj pokles hodnoty eura. Nízky kurz nemá nijaký vplyv na obchodných partnerov v eurozóne, iná vec však je nižší kurz eura voči ostatným svetovo obchodovateľným menám. V tomto prípade sa totiž podporuje export, ale na druhej strane sa predražujú dovozy, čo platí aj opačne. V poslednom období má na kurz všetkých svetovo obchodovateľných mien čoraz väčší vplyv aj politická situácia v danom regióne, v našom prípade organizovaná migračná kríza. Daňových poplatníkov stojí miliardy eur, a to aj v súvislosti s ťahanicami medzi EÚ a Tureckom, častejšie sa vyskytuje vyčítanie rôznych teroristických skupín, a čo je zvlášť nebezpečné, je ohrozenie stability schengenského priestoru, ktorý daňových poplatníkov stál niekoľko miliárd eur, čo, samozrejme, tiež ovplyvnilo kurz eura.

Robert HÖLCZ

Mesiace slovenskej kultúry v Nových Zámkoch

Hodnotné matičné podujatia

Helena RUSNÁKOVÁ

Mesiace slovenskej kultúry otvorili spomienkové oslavy pri príležitosti 254. výročia narodenia Antona Bernoláka. Nasledujúcou októbrovou matičnou akciou bol literárny večer, počas ktorého predstavili novozámockým stredoškólkom i dospelaj verejnosti najnovšiu knihu Miroslava Eliáša s názvom Pod zástavou Marsa.

Počas besedy autor knihy priblížil pozoruhodný životný príbeh Šimona Forgáča, jedného z najväčších protitureckých bojovníkov 16. storočia. Kniha vyšla pri príležitosti 490. výročia jeho narodenia.

V čase do 9. novembra tohto roku chcú novozámockí organizátori v rámci Mesiaca slovenskej kultúry pripraviť ešte viacero zaujímavých podujatí, medzi ktorými nebude chýbať športový a folklórny a diva-

delný večer i estráda. Svoje vedomosti o živote a diele Antona Bernoláka si zmerajú žiaci základných škôl aj osemročného gymnázia. Miestny odbor Matice slovenskej v Nových Zámkoch pod vede

Príkladná spolupráca medzi organizáciami v Liptove

Mikulášski divadelníci opäť excelovali

Marek NEMEC – Foto: archív SNN

V Liptovskom Mikuláši majú už tradičnú spoluprácu s evanjelickou cirkvou a. v. a so Spolkom Martina Rázusa. Pripravujú rôzne kultúrne programy a divadelné vystúpenia. Inak to nebolo ani v tomto roku.

Slovenská evanjelická verejnosť si pripomenula 360. výročie od vzniku prvého evanjelického kancionála Cithara sanctorum. Toto rozsiahle dielo zostavil evanjelický kazateľ v Liptovskom Mikuláši Juraj Tranovský. Práve autora tohto diela priblížili matiční divadelníci v dramatickom pásme Petra Vrlíka Mikulášske roky Juraja Tranovského. Členovia matičnej divadelnej ochotníckej scény (MADOS) Milan Stromko (Tranovský) a Peter Vrlík (Okoličáni), komentátorka Zdenka Matějková rozohrali na javisku pred evanjelickým chrámom úryvky zo života tejto nevšednej osobnosti slovenskej evanjelickej

cirkvi. Podujatie sa uskutočnilo 4. septembra 2016 po slávnostných službách Božích v evanjelickom kostole v Liptovskom Mikuláši.

Dom Matice slovenskej a mikulášski matičníci veľmi úzko spolupracujú aj so Spolkom Martina Rázusa. Spolok každoročne orga-

nizuje podujatie pod názvom Sláva šlachetným. Tento rok bol venovaný slávnemu revolučnému roku 1848. Podujatie sa uskutočnilo 23. – 24. septembra 2016. Prvý deň prebehol seminár, kde odzneli príspevky popredných slovenských historikov na danú tému. Vo večerných hodinách sa uskutočnilo divadelné predstavenie pod názvom Holuby a Šulek. Naštudovali ho členovia Matičnej divadelnej ochotníckej scény (MADOS) z Liptovského Mikuláša, ktorí sú aj členovia Mladej Matice. Divadelníci odohrali tretie dejstvo hry štúrovského dramatika, básnika Jána Podhradského v úprave Petra Vrlíka. Matiční divadelníci priblížili divákovi pohnuté časy tohto revolučného roku 1848, ako aj pohnuté osudy protagonistov tejto hry.

Spolupráca matičiarov s evanjelickou cirkvou a. v. je skutočne príkladná. Mladí matičníci a najmä matiční divadelníci pripravujú naozaj hodnotné programy, ktoré približujú osobnosti našich dejín, ale aj významné udalosti zo života nášho národa.

Neopakovateľný zážitok v Slovenskom raji

Roklina Kysel' znovu žije

Po dlhých štyridsiatich rokoch sa nedávno znovu otvorila roklna Kysel' v Národnom parku Slovenský raj. Vinou ničivého požiaru v roku 1976 zostala pre verejnosť uzavretá až do tohtoročného leta. Príroda však ukázala svoju schopnosť regenerácie a dnes už po požiari ostali iba nepatrné stopy. Dolinu sa podarilo sprístupniť a otvoriť pre turistov aj vďaka sieti oceľových konzol, istiacich lán a stúpačiek.

V národnom duchu po vzore kolegov mladomatičiarov z minulých športových a turistických akcií sa viacerí členovia Odboru Mladej Matice z Čachtíc rozhodli upevniť priateľské vzťahy a zdolať tento atraktívny kút NP. Ich cieľom bolo tiež premyslieť aj naplánovať ďalšie zameranie činnosti odboru. Výstup začiatkom septembra preveril ich kondíciu, odhodlanie a fyzické zdatnosti. Na trasu sa vydali v turistickom centre Čingov, odkiaľ smerovali na azda najznámejšie miesto v Slovenskom raji – na Tomášovský výhľad, a potom k ústiu rokliny k Biely potok. Počas neľahkej trasy v exponovanom teréne sa mohli kochať viacerými vodopádmi – Malým, Barikádovým, Kaplnkovým či Vodopádom Ochrancov prírody, no najväčšou odmenou im bol pohľad na Obrovský vodopád, ktorý roklinu Kysel' uzatvára.

Z výletu si mladí matičníci z Čachtíc odniesli neopakovateľné zážitky z krásnej slovenskej prírody, na ktorú sme všetci právom hrdí.

Text a foto: Sindy STRAKOVÁ

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Trinásty
október

Nuž naozaj neviem, komu a čomu môže osožiť, keď si nehovoríme pravdu opretú o fakty, keď sa vedome klame a celkom zbytočne deformujeme naše už aj tak biedne historické vedomie. Trinásteho októbra 2016 sa totiž konal pohreb prvého slovenského prezidenta, ale, a to treba dodať: druhej Slovenskej republiky. Naše médiá i politici hovorili zväčša nepresne, a ak je pravda, že text „prvý slovenský prezident“ je aj na náhrobnom kameni na Ondrejskom cintoríne, je to zavádzajúce a nikomu neosoziace. Je predsa historickým faktom, že v rokoch 1939 – 1945 existoval na území Slovenska štát, ktorý bol aj medzinárodnoprávne uznaný viacerými štátmi vrátane ZSSR. Až do vypovedania vojny Sovietskemu zväzu v júni 1941 sídlil v Bratislave na Godrovej ulici (dnes sídlo Veľvyslanectva Ruskej federácie) sovietsky veľvyslanec Puškin. Tento štát sa po prijatí ústavy 21. júla 1939 oficiálne menoval Slovenská republika, teda rovnako ako súčasná Slovenská republika, a hoci tá nie je jeho právnym ani ideologickým nástupcom, je v poradi až druhá s týmto názvom. S tým sa nedá nič robiť, len to rešpektovať. A prezidentom prvej Slovenskej republiky bol po voľbe 26. októbra 1939 Jozef Tiso. On bol teda prvým prezidentom prvej Slovenskej republiky, či sa nám to páči, alebo nie. Toto je nevyvrátiteľný fakt – napokon práve preto, že bol prezidentom a podľa Beneša „dva presidenti v jednom státe byti nemohou“, retribučný súd ho v apríli 1947 odsúdil na smrť a nadržanom 18. apríla 1947 ho na dvore Justičného paláca v Bratislave popraviť.

Nie je teda správne hovoriť a písať o Michalovi Kováčovi ako o „prvom prezidentovi Slovenskej republiky“, lebo to jednoducho nie je pravda. A sám Michal Kováč to tak aj chápal. Viedol som s ním viaceré rozhovory a v jednom z nich, keď po putovaní po Bratislave sa „udomácnil“ v Grassalkovičovom paláci, celkom prirodzene konštatoval, že už jeden prezident v tomto paláci pracoval. On vedel, že pravda oslobodzuje.

A pokiaľ ide o trinásty október, tento dátum akoby mal osudovo spojiť oboch našich „prvých“ prezidentov. Michala Kováča sme odprevadili na večnosť presne v deň, keď sa pred sto dvadsiatimi deviatimi rokmi trinásteho októbra 1887 narodil jeho predchodca – Jozef Tiso.

Pre chodca olympionika Mateja TÓTHA aj tretie zlato – matičné Nezvyčajná inaugurácia v Psiaroch

Irena BERKOVIČOVÁ – Foto: P. VALO

V sobotu 8. októbra 2016 udeľovali v Psiaroch nášmu úspešnému atlétovi, olympijskému víťazovi a zároveň majstrovi sveta v chôdzi na päťdesiat kilometrov Matejovi TÓTHOVI titul DoktorHororuSkaza (DrHS). Zaradil sa tým do siene slávy Cisárskej akadémie Marca Aurelia.

Miestny nadšenec spisovateľ Peter Valo, známy aj zo stránok Slovenských národných novín, je autorom myšlienky založiť Cisársku akadémiu Marca Aurelia (CAMA) v Psiaroch a v rámci nej oceňovať skutočné osobnosti na podujatiach plných recesie a dobrej zábavy, ale aj múdreho slova. Všimol si, že na Slovensku vznikajú vysoké školy ako huby po daždi, máme ich už vyše tridsať a detašované pracoviská sú takmer v každom okresnom i mestom meste – prečo by nemohla byť vysoká škola aj v Psiaroch, miestnej časti Hronského Beňadika? Vynalievavý Peter Valo je v štruktúre CAMA prorektorom pre blbosť na večné veky vekov.

Titul DrHS už udelili viacerým známym osobnostiam, akými sú historik Matúš Kučera, doktor Svetozár Haruštiak, vinár Karol Braniš, biatlonistka Anastasia Kuzminová, futbalisti Titus Buberník a Jozef Štibráni, autor slávneho gólu Španielom na majstrovstvách sveta v Čile v roku 1962, alebo herci Lubo Paulovič či Oldo Hlaváček. Ten sa „prepracoval“ dokonca do roly nikoho nie

námahu dokáže oceniť. A preto sa CAMA Psiare rozhodla udeľovať titul DoktorHororuSkaza.

Súčasťou podujatia bolo tenoraz aj atletické popoludnie, ktoré

funkcionárov, cisár vymenoval brigádneho generála Stanislava Petrenca do hodnosti Legatus legionis Korytárskej légie psiarskej a dekana vojenskej fakulty CAMA.

Matej rozdával autogramy.

malo slúžiť na spopularizovanie športovej chôdze a športu vôbec medzi mládežou. Krátko popoludní odštartovali v centre obce preteky chodeckej ligy mladších a starších žiakov. Športovú chôdzu si mohli

Teréziu Rybárovú, ktorá kráčajúci po stopách historika Herodota horlivo spíše dejiny hlavného mesta Korytárie Psiarov, ako aj ich menej významného okolia od Beňadika po Brusel, vymenoval za profesorku pre vyťahovanie vecí dávno zabudnutých. Vinára z Nemčian Jozefa Nízla vymenoval Marcus Aurelius za profesora pre organizáciu snemov milovníkov vín a trénera hádzanáriek Tomáša Kuťku za profesora pre slovenskú hádzanú a udelil mu spevácky titul Psiarsky drozd.

Laudáciu na kandidáta predniesol športový lekár, profesor CAMA pre liečbu mrazom a behanie po lese Ero Caban. Oznámil, že Matej Tóth sa narodil 10. februára 1983 v Nitre, kde sa začal venovať atletike ako trinásťročný pod vedením prvého trénera Petra Mečiara. Od roku 2002 ho v Dukle Banská Bystrica najprv trénoval Juraj Benčík, potom Matej Spišiak. Najväčšími Tóthovými úspechmi sú dve zlaté medaily v chôdzi na päťdesiat kilometrov, jedna z majstrovstiev sveta v Pekingu v roku 2015 a druhá na hrách XXXI. olympiády v Rio de Janeiro.

V rámci bohatého programu v poradi už šiesteho udeľovania titulu DrHS odovzdal Matejovi Tóthovi predseda Matice slovenskej Marián Tkáč zlatú matičnú medailu, ktorá nášho úspešného športovca úprimne potešila a stretlo sa to so „standing ovation“. „Teraz budem mať dilemu, ktorá zlatá medaila je najcennejšia, keďže pribúdajú. Tretia veľmi cenná pribudne do mojej vitríny,“ poďakoval sympatický a skromný človek stále s chlapčenským úsmevom na tvári.

Olympijský víťaz prešiel čestné kolo so svojimi malými obdivovateľmi.

menšieho ako rektora psiarskej akadémie cisára Marca Aurelia. Z tejto pozície zdôvodnil aktivitu CAMA takto: „Žijeme v čase hororov každodenných. Zhora i zdola sa na nás valia horory plné vražd, zlodejčín, ohováračiek, klamstiev, špinavých a prepraných peňazí a prázdnych vreciek nášho ľudu. Ich tvorcovia na nás často pôsobia ako traviči studní. Ešte šťastie, že sú medzi nami ľudia, ktorí nás dokážu oslobodiť od stresu prinávrátením strateného sebavedomia. Paralyzujú travičov studní smiechom, vzdelaním a tak našim každodenným hororom spôsobujú skazu. Žiaľ, málokto ich

vyskúšať aj deti zo Psiarov a okolia spolu s našou olympioničkou Máriou Gálíkovou. Po príchode Mateja Tótha si deti s ním „zasúťažili“ a mohli získať jeho autogram a aj sa s ním odfotografovať. Ceny najlepším spomedzi detí venovala Matica slovenská.

Vo veľkej sále CAMA, teda v budove bývalej ľudovej a základnej školy, sa potom konalo slávnostné zasadnutie vedeckej rady. Za zvuku triumfálneho pochodu z Verdiho opery Aida prišiel cisár Marcus Aurelius (Oldo Hlaváček) so sprievodom hlavných aktérov. Nasledovalo vymenovanie nových

AKO NA TO?

Množiac sa telefonáty a dopyty záujemcov o matičný týždenník chceme uspokojiť uverejnením týchto údajov o možnostiach objednania a predplatnom SNN.

Slovenské národné noviny
Ročné predplatné: 26,- €
Polročné predplatné: 13,- €
Štvrťročné predplatné: 6,50 €

OBJEDNÁVAJTE TELEFONICKY:
043 / 3812 838, 0918 / 904 925
emailom: snnredakcia@matica.sk
cez formulár: www.snn.sk/index.php/predplatne
poštou: Slovenské národné noviny
P. Mudroňa 1, 036 01 Martin

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

V čísle 36 SNN sme sa pýtali, kto je autorom jazdeckého pomníka kráľa Svätopluka?

Správna odpoveď: Ján Kulich

Výhercovia: Ján Nemček, Kremnica; Mária Lukáčová, Žilina; Michal Vaňo, Bratislava

V čísle 40 sme sa pýtali na mená mníchov – pustovníkov, ktorí žili na Skalke pri Trenčíne.

Správna odpoveď: sv. Andrej – Svorad, sv. Beňadik
Výhercovia: Zora Poláková, Martin; Mariana Masnicová, Makov; Oľga Pavlovičová, Diaková

Dnes nás zaujíma rodisko nebohého prezidenta Michala Kováča.

Odpovede posielajte na adresu redakcie, ktorá je uvedená v tiráži novín, našej administrátorky Ľubici Rišianovej do 5. novembra.

(red)

PRIPOMÍNAME SI

22. októbra
– dvestopäť rokov od narodenia nášho skladateľa a klavírneho virtuóza Franza Liszta (1811 – 1886); keď s veľkým úspechom v roku 1820 (deväťročný) koncertoval v Bratislave, mešťania sa mu poskladali na štipendium pre ďalšie štúdiá; bol tvorcom nového druhu hudby – symfonickej básne, skladal omše, zbory, najmä však virtuózne klavírne skladby – pred deväťdesiatimi rokmi sa narodil choreograf Boris Slovák (1926 – 1994) zo zlatej éry Novej scény; bol choreografom veľkých muzikálov Hello Dolly, My Fair Lady, Fidlikant na streche a i., po roku 1980 viedol balet SND

23. októbra
– v roku 1926 vznikla z iniciatívy katolíckej cirkvi v Bratislave rozvetvená kresťanská organizácia Charita, ktorá rozšírila svoju pôsobnosť na celé Slovensko; 90. výročie

– pred štyridsiatimi rokmi vo voľbách (1976) 99,98 percenta voličov hlasovalo za kandidátov Národného frontu (kvádri koalície zoskupenie na čele s KSČ)

– dvadsaťpäť rokov od smrti nášho olympijského víťaza v boxe Júliusa Tormu v Londýne 1948 (1922 – 1991)

24. októbra
– pred sto dvadsiatimi rokmi sa narodil jeden z najvýznamnejších našich diplomatov Ján Papánek (1896 – 1991); počas vojny bol tajomníkom prezidenta Beneša v Londýne, po vojne stálym zástupcom Česko-Slovenska pri OSN, je spoluautorom Charty OSN, po roku 1948 pôsobil ako univerzitný profesor v USA

– uplynul rok od smrti nezabudnuteľného Jána Chryzostoma kardinála Korca

25. októbra
– dvadsať rokov od smrti spisovateľa a predsedu Matice slovenskej v rokoch normalizácie Vladimíra Mináča (1922 – 1996); nad literárnu tvorbu vynikajúceho eseje (napríklad Dúchanie do pahrieb, Návraty k prevratu a i.)

– herec, člen Činohry SND Dušan Jamrich má sedemdesiat rokov

26. októbra
– stopäť rokov od narodenia maliara Imricha Weinera-Kráľa (1901 – 1978) a Baťovho architekta, profesora na Slovenskej vysokej škole technickej Vladimíra Karfika (1901 – 1996), autora typických budov a rodinných domov vo Svite, v Partizánskom, v Zlíne, vo francúzskom Bataville a inde – pred štyridsiatimi rokmi uniesol cestujúci lietadlo IL-18 na trase z Prahy do Bratislavy so sto deväťdesiatimi pasažiermi a prinútil pilotov pristáť v Mníchove (1976)

28. októbra
– deň vzniku Česko-Slovenska (1918); 98. výročie – dvestodvadsaťpäť rokov od narodenia spisovateľa a dramatika Jána Chalupku (1791 – 1871), o. i. autora Kocúrka – táto veselohra odštartovala v roku 1830 čulý divadelný život na Slovensku

– pred deväťdesiatimi rokmi sa narodil významný slovenský právnik prof. Karol Laco (1921 – 2009)

(jč)

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
.tasr.